ГАЗЭТА БЕЛАРУСАЎ У ВОЛЬНЫМ СЬВЕЦЕ. ЦАНА — PRICE $ 1.00

Беларус

BIELARUS — BYELORUSSIAN NEWSPAPER IN THE FREE WORLD
Post address: Bielarus, P. O. Box 178, Jamaica, N. Y. 11431 Tel.: (212) 380-2036

Год XXIX, № 275 New York, March — Сакавік — 1980 Vol. XXIX, № 275

ВЯЛІКОДНЯЕ АРХІПАСТЫРСКАЕ ПАСЛАНЬНЕ САБОРУ ЯПІСКАПАЎ БЕЛАРУСКАЕ АЎТАКЕФАЛЬНАЕ ПРАВАСЛАЎНАЕ ЦАРКВЫ

ДАСТОЙНАМУ СЬВЯТАРСТВУ И УСІМ БАГАЛЮБНЫМ ПРАВАСЛАЎНЫМ ВЕРНІКАМ НАРОДУ БЕЛАРУСКАГА

„І сказаў Ім: так напісана й так належыць цярпець Хрысту, і ўваскрэснуць зь мёртвых на трэйці дзень" (Лук. 24, 46).

ХРЫСТОС УВАСКРОС!

Любыя й Дарагія Браты й Сёстры!

Зь вялікім і Радасным Сьвятам Жыцьця, Надзеі, Перамогі, Радасьці й Шчасьця віншуем Вас ад імя нашае Сьвятое Беларускае Аўтакефальнае Праваслаўнае Царквы. Хай у гэты Слаўны Вялікі Дзень жыцьцятворныя праменьні ажыўляюць і радуюць душы Вашыя, бо ўваскрос Той, пра Якога ўжо прарок Даніла сказаў: „Яму дадзена Ўлада, Слава й Валадарства, каб усе народы служылі Яму, а Валадарства Ягонае — валадарства вечнае" (Дан. 7-14).

Таму Ён, Збаўца наш, і сказаў: „Я — Уваскрашэньне й жыцьцё, і хто верыць у Мяне, хоць і памрэ, жыць будзе" (Іс. 11-25).

Ён зьявіўся сярод людзей, каб абвясьціць ім добрую навіну, пра Валадарства Божае, каб прапаведваць зьняволеным аб вызваленьні, сьляпым аб навароце зроку, каб пацешыць усіх прыгнечаных і бяздольных, пусьціць змучаных на волю (Лук. 4-18).

Пакліканыя Ім апосталы пайшлі за Ім і слухалі Ягоную навуку аб тым, як ратаваць грэшнікаў у гэтым сьвеце. Але сталася так, што Сына Чалавечага выдана грэшнікам, якія Яго схапілі, зьняважылі, пабілі; несправядліва асудзілі на сьмерць, укрыжавалі на Гальгофе, пахавалі, пры запячатаным гробе варту паставілі, каб вучні таемна ня ўкралі цела й не сказалі людзям, што Ён уваскрос зь мёртвых (Мац. 27, 64).

Гэтым слугі зьлдня хацелі пахаваць Праўду Божую. Але Бог Айцец уваскрэсіў Яго й гэтым звольную ўсіх ад кайданоў сьмерці.

Раніцаю першага дня пасьля сыботы, у 14-ты дзень месяца пісана, на вуліцах Ерусаліму загрымелі воклікі: „Хрыстос Уваскрос"! Пра гэта паведаміла перапалоханая варта, якая бегла ад гробу Хрыста, пра гэта гаварылі паміж сабою Жанчыны-Міраносіцы, якім зьявіўся ўваскрэслы Хрыстос і прывітаў іх словам: „Радуйся!" Стрывожаныя вучні-апосталы, якія сабраліся й замкнуліся ў Сынайскай Сьвятліцы, даведаўшыся пра радасную навіну, паверылі толькі тады, як Хрыстос зьявіўся да іх асабіста.

Дарагія Браты й Сёстры! А ці-ж мы ў сучаснасьці не знаходзімся на становішчы апосталаў? І мы-ж тут на чужыне расьцярушаныя па ўсім сьвеце, заміж творчае працы й надзеі на лепшую будучыню ўсяго Беларускага Народу, тут самі сабе творым Гальгофу; праз свае нікчэмныя супярэчнасьці й падзелы на ўгрупаваньні, як у рэлігійным, так і ў грамадзкім жыцьці, забываючыся пра словы напісаныя ў 132 псальме: „О, як гэта хараша й міла, калі браты ў згодзе жывуць" (Пс. 132, 1). Ці-ж вынікі нашае працы на чужыне, як у рэлігійнай, гэтак і ў грамадзкай галіне не пакінулі належнага плёну? Ці ня пераканала нашае супрацоўніцтва тых, што на працягу стагодзьдзяў не хацелі прызнаць нас або ня ведалі аб існаваньні нашага Народу й нашае Бацькаўшчыны Беларусі?

Хрыстос Уваскрос, і дараваў свабоду ўсім, хто верыць у Яго, і моліцца ў сваёй роднай царкве. Таму не адракаймася Яе, узмацняйма Яе сваёю прысутнасьцяй і радуймася. Радуймася так, як радавалася Маці Божая калі Ангел Госпадні абвесьціў Ёй аб Уваскрашэньні Сына Яе. Радуймася ўсе так, як радаваліся Жоны-Міраносіцы, калі яны абвяшчалі Апосталам аб Уваскрашэньні Хрыста!

Шырака адчынем дзьверы нашых сэрцаў, каб яны напоўніліся тою сьветлаю радасьцяй Хрыстовага Уваскрашэньня, якое узмацняе нашую веру, аграваe любоўю й ажыўляе нашую надзею. Упрыгожаны тымі найбольшымі хрысьціянскімі чынамі, нясем вялікодную радасьць усім тым, што Божае ласкі, помачы й пацехі патрабуюць, а таксама ўсім тым, што блудзяць у цемры няверства й абыякавасьці, просячы Уваскрэслага Хрыста, каб уваскрэсіў іхныя душы ад грэху й няволі.

З гэткімі нашымі пажаданьнямі ды малітоўнымі пажаданьнямі сардэчна вітаем яшчэ раз даверанаю нам Паству й увесь Беларускі Народ зь Вялікім і Радасным Сьвятам Уваскрасеньнем Хрыстовым — Вялікаднем!

Ласка, супакой і любоў Уваскрэслага Госпада нашага Ісуса Хрыста й Лучнасьць Сьвятога Духа няхай будзе з усімі Вамі цяпер, заўсёды й павек вякоў. Амін!

Лета Божага 1980
Месяца Сакавіка

Пакорны ў Богу
✠ Мітрапаліт Андрэй

Пакорны ў Богу
✠ Архіяпіскап Мікалай

"БЯЗ ПРАВА ЛІСТАВАНЬНЯ"

(ЗВАРОТ У ВАБАРОНУ МІХАЛА КУКАБАКІ)

У Наваполацкі крымінальны лягер (211440, Віцебская вобласьць, г. Наваполацак — 35, установа УЖ 15/10 „Д") 13 жніўня 1979 году прыбыў дзеля адбываньня тэрміну зьняволеньня, засуджаны 21. VI. 79 г. на тры гады лягераў агульнага рэжыму Міхал Кукабака. Ад першых дзён перабываньня ў лягеры ён паддадзены асабліваму нагляду й ізаляцыі. Ведама, што ў турэмную „асабовую справу" Кукабакі, яшчэ ў часе сьледзтва, органамі КДБ была ўкладзеная, з выразнай мэтай — усурювіць рэжым зьняволеньня, дыскрымінацыйная, неадпаведная заправуднасьці характарыстыка: „Мае нахіл да ўцёкаў і самагубства".

Міхал Кукабака выбраў натуральную для вязьня сумленьня лінію трыманьня ў лягеры: не хаваць пераканаьняў, не паддаваць свае лісты „самацэнзуры", весьці далей абарону правоў чалавека — правоў зьняволеных унутры лягеры. Ён адкрыта заявіў, што ня будзе браць удзелу ў г. зв. „грамадзкім жыцьці" калёніі (г. зн. у „ўзгадавальных мерапрыемствах") і наведваць палітзанятькі. Усё гэта паставіла Міхала Кукабаку перад абліччам рэпрэсіяў, якія ў умовах правіньцыйнага крымінальнага лягеру, дзе апрача таго няма ды напоўна й ня было іншых палітвязьняў, могуць выявіцца асабліва цяжкімі.

Выклікае трывогу дэманстрацыйнае парушаньне адміністрацыяй права М. Кукабакі на ліставаньне. Не зважаючы на тое, што зьняволеных лягеру агульнага (рэжыму? — у машынапіснай копіі слова прапушчанае — рэд. „Б") законам дазволенае ліставаньне **без абмежаньня ліку лістоў**, Кукабака пастаўлены ў гэткія ўмовы, што фактычна пазбаўлены гэтага права. Начальнік апэрчасткі лягеру маёр Ганчароў забараняе Кукабаку пісаць аб чым-колечы там ні было, апрача „надвор'я. Ён забараняе выказваць у лістох собскую думку ў якім-хаця пытаньні, а ўжываньня скароты, прыкладам, ініцыялы замест імя-войчаства, уважае за ... шыфр. Шмат якія лісты Кукабакі да сяброў канфіскаваныя: відаць, яму ня перадаюцца лісты з волі. За парушэньне сваіх забаронаў Ганчароў ужо пагражаў Кукабаку карцарам і ПКТ (лягерная турма, куды садзяць зьняволеных на даўжэйшы тэрмін).

Груба парушаецца й арт. 36 папраўна-працоўнага кодэксу — аб правох зьняволеных на зварачаньне да пракурора. Кукабаку не дазволена пасылаць заявы пракурору ў запячатаваным канвэрце; начальнік атраду адпячатвае ды цэнзуруе іх наваччу ў Кукабакі; пры гэтым жальбы, у якіх ёсьць „крытычныя выказваньні" на адрас адміністрацыі — не адсылаюцца.

Мы абаўляемся, што ў выніку самавольства адміністрацыі лягеру УЖ 15/10, відаць, натура КДБ, Міхал Кукабака ня толькі будзе паддадзены цяжкім нутрылягерным рэпрэсіям, але й будзе пазбаўлены элемэнтарнага — магчымасьці мець сустрэчы й весьці ліставаньне.

Адмысловыя сталінскія лягеры „бяз права ліставаньня" былі фармальна засуджаныя гадамі XX зьезду. Мяркуючы з усяго, яны вярнуліся цяпер назад для Міхала Кукабакі.

Лістапад 1979 г.

(Падпісалі:) Віктар Някіпелаў, Ніна Камарова, Марыя Пятрэнка-Пад'япольская, Софія Калістратава, Фэлікс Сэрабрў, Ася Лацкая, Юры Кісялёў, Арабатаў, Уладзімер Гэршуні, Юры Расамахін, Аляксандар Шустэр, Леанард Тарноўскі, Вячаслаў Бахмін, В. Каралёў, Міхал Берднікаў, Валянтын Буйдан, В. Цьвяткоў, Л. Батаева, Аўгуста Раманава, Юры Ярыш-Агаеў, Алена Бонэр, Іван Кавалёў, Тацьцяна Осіпава.

БЕЛАРУСКАЯ НАРОДНАЯ РЭСПУБЛІКА

Усебеларускі Зьезд, ведамы таксама як Першы Ўсебеларускі Кангрэс, быў разагнаны сілаю аружжа ўначы з 30 на 31 сьнежня 1917 году на загад Саўнаркому Заходняе вобласьці й фронту, не зважаючы на тое, што ён быў скліканы з дазволу Наркамнацу. У Кангрэсе прыймалі ўдзел выбраныя на дэмакратычных асновах 1872 дэлегаты ад усяе этнаграфічнае Беларусі, ад усіх палітычных партыяў і арганізацыяў, у тым ліку й ад бальшавікоў ды што ў ім былі прадстаўленыя ўсе сацыяльныя групы беларускага народу. Для бальшавікоў разгон Усебеларускага Зьезду мэў, як адзначаюць аўтары „Гісторыі БССР" 1973 году выданьня, вялікую ролю ў змаганьні за ўмацаваньне савецкай улады ў Беларусі. Для беларускага-ж народу ён меў шмат большае значаньне, бо ён раскрыў дэмагогію абвешчанай бальшавікамі „Дэклярацыі правоў народаў Расеі" на самавызначэньне, спрычыняючыся гэтым самым да ўстанаўленьня трывалага падмурку пад шырокае й грунтоўнае беларускае нацыянальнае будаўніцтва, якое ішло наступова да свайго завяршэньня: да абвешчаньня 25 сакавіка 1918 году Выканальным органам Усебеларускага Кангрэсу дзяржаўнай незалежнасьці Беларускай Народнай Рэспублікі.

Не зважаючы на разгон, Кангрэс закончыў сваю працу 31 сьнежня 1917 году, сабраўшыся ў менскім чыгуначным дэпо, дзе пад аховай чыгуначнікаў ён перадаў свае паўнамоцтвы ужо раней выбранай ім Радзе Ўсебеларускага Зьезду і даручыў ёй ажыцьцяўленьне нацыянальнае дзяржаўнасьці ў форме БНР. Спробы бальшавікоў разагнаць і гэтае паседжаньне не ўдаліся, дзякуючы станоўкай абароне менскіх чыгуначнікаў. А што з разгонам Усебеларускага Зьезду дзейнасьць ягонае Рады ня спынілася, а наадварот, разьвівалася яшчэ больш шпаркімі тэмпамі, пра гэта сьветчыць далейшы ход падзеяў у Беларусі.

Гэта прызнаюць навет савецкія аўтары. Гэтак, прыкладам, гісторык Ніна Каменская ў сваёй працы „Утварэньне Беларускай ССР", выдадзенай у 1946 годзе, гаворачы пра Ўсебеларускі Зьезд, адзначае: „Пасьля роспуску беларускага зьезду... былі выбраны выканальны орган ,Савет зьезду' ў складзе 67 чалавек, якому даручана ажыцьцяўленьне ўсіх пастановаў зьезду. Савет зьезду выбраў прэзыдыюм, які стаў адкрытым штабам контррэвалюцыі для барацьбы з савецкай уладай".

У сувязі зь існуючай у пачатку 1918 году сытуацыяй у Беларусі, Рада Ўсебеларускага Кангрэсу вымушаная была пайсьці ў падпольле. Але яна не пакінула працы ў кірунку, вызначаным Кангрэсам. Як ведама, пасьля зрыву міжнародных перамоваў у Берасьці, Немцы перайшлі ў наступленьне. Бальшавіцкі фронт рассыпаецца, а іхныя ўлады 18 лютага 1918 году, на чале з камісарам Заходняй вобласьці, Ляндэрам, уцякаюць у разгубленасьці зь Менску.

У сваім нарысе „Ходам гісторыі", надрукаваным у 7-ым нумары часапісу „Полымя" за 1972 год, Вадзім Круталевіч апісвае гэтыя ўцёкі наступным чынам: „Зь Менску ня здолеў эвакуавацца штаб Заходняга фронту. Толькі невялікая колькасьць яго работнікаў пасьпела выехаць арганізавана, а рэшце асабовага складу было прапанавана па адным, як хто можа, выбірацца з гораду". Сам-жа Ляндэр уцёкі зь Менску апісвае больш падрабязна: „У горадзе пачаўся рух ,Беларусаў', якія падрыхтоўвалі супраць нас выступленьне. На вуліцах пачаліся дробныя схваткі, чуваць была страляніна. Калі таварыш Пятроў, камендант Савету, вечарам выводзіў мяне із савету чорным ходам, з парадняга ўжо ўварваліся ўзброеныя банды, якія шукалі мяне й таварышаў" (цытуем паводля першага нумару часапісу „Вперёд" за 1922 год).

Пасьля ўцёку бальшавікоў, уладу бярэ у свае рукі Рада Ўсебеларускага Кангрэсу, якая 21 лютага 1918 году выдае Першую Ўстаўную Грамату, дзе заяўляе, што беларускі народ павінен ажыцьцявіць сваё права на поўнае самавызначэньне, а нацыянальна мяншыні на аўтаномію. Для ажыцьцяўленьня гэтага права вызначаецца скліканьне Ўстаноўнага Збору й утвараецца часовы ўрад — Народны Сакратарыят, якому даручаецца абарона заваёваў нацыянальнай рэвалюцыі.

25 лютага Немцы займаюць Менск. Аднолечыя перамовы ў Берасьці завяршаюцца 3 сакавіка 1918 году падпісаньнем мірнага дагавору, на аснове якога бальшавікі згаджаюцца на падзел Беларусі між іншымі дзяржавамі. Згаджаюцца наперакор таго, што: „У часе перагавораў у Берасьці тав. Сталін па тэлеграфу запэўніў прадстаўніка Кангрэсу Савіча, што ,Савет Народных Камісараў будзе абараняць інтарэсы беларускіх працоўных масаў' і што, 14 сьнежня (1917 г.) тав. Троцкі, як старшыня савецкай дэлегацыі ў Берасьці, прыслаў тэлеграму на імя ўдзельніка Кангрэсу Варбіцкага, што Савецкі ўрад, у поўнай згодзе са сваей праграмай, уважае, што ніхто, апрача Беларусі, ня мае права вырашаць лёсу Беларусі. Гэтую пазіцыю нашая дэлегацыя будзе абараняць і ў далейшых перагаворах" (цытуем паводля працы Алеся Чарвякова „За Савецкую Беларусь" выданьня 1927 году).

У выніку гэтага вераломства з боку бальшавіцкіх кіраўнікоў, Выканальны Камітэт Рады Кангрэсу выдае 9 сакавіка 1918 году Другую Ўстаўную Грамату, у якой ужо афіцыйна абвяшчаецца Беларуская Народная Рэспубліка на тэрыторыі ўсяе этнаграфічнае Беларусі. Апрача гэтага, у Грамаце абвяшчаецца адмена прыватнае ўласнасьці на зямлю й перадачу яе бяз выкупу тым, хто яе апрацоўвае, а таксама свабода слова, саюзаў, сходаў, друку, страйкаў, веравызнаньня, недатыкальнасьць асобы й жылля, васьмігадзінны рабочы дзень, роўнае права мовы народаў, якія насялялі Беларусь. Другая Ўстаўная Грамата ў сваёй аснове была першай канстытуцыяй Беларускай Народнай Рэспублікі.

19 сакавіка Выканальны камітэт Рады Кангрэсу перайменаваўся ў Раду Беларускай Народнай Рэспублікі. На паседжаньні Рады БНР з 24 на 25 сакавіка 1918 году былі прыняты тэкст Трэйцяй Устаўной Граматы, якім Беларуская Народная Рэспубліка абвяшчалася незалежнай і вольнай дзяржавай. Усякія дзяржаўныя сувязі з Расеяй зрываліся. Гэтая Трэйцяя Ўстаўная Грамата ўвайшла ў гісторыю беларускага нацыянальна-адраджэнскага руху як Акт 25 Сакавіка.

Абвешчаньне БНР сустрэла адразу падтрыманьне ня толькі ўсяго беларускага народу, а й усіх нацыянальных мяншыняў Беларусі, факт, які прызнае й савецкая гісторычная навука. Гэтак, прыкладам, згаданы беларускі савецкі гісторык Вадзім Круталевіч у сваім артыкуле „Ходам гісторыі" піша: „Сакратарыят зьвярнуўся з прапановай аб супрацоўніцтве да Менскай гарадзкой думы, якую ўзначальваў член ЦК Бунду Вайнштайн. Фракцыі гарадзкога самакіраўніцтва аднадушна падтрымалі Першую й Другую Ўстаўныя Граматы. Яны з ухвалай паставіліся й да абвешчаньня БНР... Палітыка беларускіх нацыяналістычных дзеячоў сустракала падтрыманьне й буржуазных партыяў нацыянальных мяншыняў. Навет польская фракцыя гарадзкой думы ўхваліла ,абвешчаньне БНР' ", — адзначае савецкі гісторык Вадзім Круталевіч. „Поўнае падтрыманьне — працягвае ён — сакратарыят

(Заканчэньне на 2-ой бачыне)

КАНГРЭСМЭН БІЯДЖЫ У СПРАВЕ КУКАБАКІ

Дастаўшы ад сп-чны Раісы Станкевіч паштоўку М. Кукабакі з просьбай аб дапамозе яму, кангрэсмэн Марыё Біяджы зь Нью Ёрку напісаў 21 лютага сёлета два лісты — адзін генэральнаму сакратару КПСС Л. Брэжневу, а другі савецкаму паслу ў Вашынгтоне А. Дабрыніну.

У лісьце да Брэжнева кангрэсмэн Біяджы напісаў:

„На маю думку, Міхал Кукабака зьняволены несправядліва, і я прашу Вас, каб яго звольнілі ды дазволілі яму выэміграваць у іншую краіну, калі ён гэтага жадае. Калі-ж звальненьне немагчымае, я прашу Вас, каб зь ім абыходзіліся гуманна, пакуль ён будзе ў турме: каб яго адпаведна харчавалі; каб ягоныя мэдычныя патрэбы былі дагледжаныя, ды каб яму давалася праца, адпаведная да ягоных здольнасьцяй.

„Я буду ўдзячны, — канчае свой ліст кангрэсмэн Біяджы, — за ўсе Вашыя стараньні на карысьць Кукабакі".

Копію гэтага свайго ліста сп. Біяджы паслаў у Вашынгтон савецкаму паслу Дабрыніну, папрасіўшы яго таксама дапамагчы Міхалу Кукабаку выйсьці з турмы ды эміграваць за межы, а калі гэта немагчыма, дык каб яму было забясьпечана гуманнае абыходжаньне.

"БЕЛАРУС" — ЗАПРАЎДНЫ ГОЛАС ГРАМАДЗКАСЬЦІ. ДЫК І ГРАМАДЗКАСЬЦЬ ПАВІННА ДАЦЬ ЯМУ НАЛЕЖНАЕ ПАДТРЫМАНЬНЕ!

BIELARUS

Byelorussian Newspaper in the Free World
Published monthly by
BYELORUSSIAN-AMERICAN ASSOCIATION. Inc.
Subscription $ 10. 00 yearly.

„БЕЛАРУС" — Газэта Беларусаў у Вольным Сьвеце.
Выходзіць месячна. Рэдагуе Калегія.
Выдае: Беларуска-Амэрыканскае Задзіночаньне.
Выпіска зь перасылкаю — 10.00 дал. на год.
Артыкулы, падпісаныя прозьвішчам або ініцыялямі аўтара, **могуць** зьмяшчаць пагляды, зь якімі Рэдакцыя не згаджаецца.

АНТЫСАВЕЦКАЯ ДЭМАНСТРАЦЫЯ Ў ЛЁНДАНЕ

Дня 10 лютага сёлета на Трафальгар Сквэры ў Лёндане адбылася Антысавецкая Дэманстрацыя, у якой прыймалі ўдзел і Беларусы. Пры нагодзе варта прыгадаць, што Беларусы заўсёды годна рэпрэзэнтавалі сябе падчас многіх ранейшых дэманстрацыяў супраць савецкага акупанта нашае Бацькаўшчыны.

Беларускія дэманстранты, ідучы пад сваім нацыянальным сьцягам ды салідарызуючыся зь іншымі нацыянальнасьцямі, выказвалі сьвету крыўду, створаную над нашым народам. Падчас апошняй дэманстрацыі ў плякаце на ангельскай мове яны дамагаліся свабоды для ведамага беларускага іншадумца Міхала Кукабакі ды распаўсюджвалі нядаўна выдадзеныя ў ЗША паштоўкі ў вабароне Кукабакі.

А. Здանковіч

БЕЛАРУСКАЯ НАРОДНАЯ РЭСПУБЛІКА

(Заканчэньне зь 1-ай бачыны)

БНР атрымаў ад абласнога камітэту партыі сацыялістаў-рэвалюцыянераў... З ухвалай сустрэлі абвешчаньне БНР і розныя дробнабуржуазныя партыі й групы на месцах. Яшчэ зусім нядаўна эсэры, Бунд і іншыя партыі ня бачылі ні палітычнай, ні эканамічнай мэтазгоднасьці ўтварэньня нацыянальнай дзяржавы ў Беларусі ,навет у форме слабой аўтаноміі... Цяпер, у новай сытуацыі, — прызнае савецкі аўтар, — эсэры, бундаўцы сталі актыўнымі прыхільнікамі дзяржаўнага адасабленьня Беларусі".

Гэтае ўсеагульнае падтрыманьне адлюстравалася й у складзе Рады БНР, і ў Народным Сакратарыяце, бо, як сьцьвярджае той-жа Кругалевіч, „У Радзе, як і ў Народным Сакратарыяце, удзельнічалі грамадаўцы, эсэры, меншавікі, паалейцыяністыя. Прадстаўнікі аднаўленых гарадзкіх самакіраўніцтваў і земстваў мелі па 10 месцаў, „рэвалюцыйнай дэмакратыі" нацыянальных мяншыняў — 15. Так званая „беларуская група" налічвала 36 чалавек. Усяго ў Радзе было 71 месца".

Пасьля абвешчаньня незалежнасьці Беларускай Народнай Рэспублікі неадкладна паўстала пытаньне вонкавага падтрыманьня незалежнай краіны. Рада не магла спадзявацца на падтрыманьне ні Савецкай Расеі, ні Польшчы, бо яны прэтэндавалі на Беларусь, як на часьць свае тэрыторыі. Нямецкая-ж акупацыя ня спрыяла й не магла спрыяць палітычнаму замацаваньню абвешчанай БНР, бо Немцы прыйшлі на Беларусь як заваёўнікі, а не як хаўрусьнікі. Аднак, ня гледзячы на гэта, Рада БНР, у пошуках патрэбнага вонкавага падтрыманьня з боку аўтарытэтнай дзяржавы палічыла мэтазгодным зьвярнуцца да ўраду Нямеччыны з просьбай прызнаць незалежнасьць БНР. Аднак, як адзначалася ў вадказе на мэмарандумы Рады БНР: „Перашкодай да прызнаньня незалежнасьці Беларусі зьяўляецца Берасьцеўская ўмова паміж Нямеччынай і РСФСР, якой Нямеччына абавязвалася не падтрымліваць новых дзяржаўных утварэньняў на тэрыторыі былой Расеі" (цытуем паводля працы Зюзькова „Крывавы шлях беларускай нацдэмакратыі", выдадзенай у 1921 годзе).

Савецкая гістарыяграфія расцэньвае звароты Рады БНР да ўраду Нямеччыны, як імкненьне ператварыць Беларусь у калёнію Нямеччыны, як зраду народных інтарэсаў. Але яна абходзіць маўчаньнем той факт, што Рада БНР у сваіх зваротах-мэмарандумах пратэставала супраць бясспраўнасьці Берасьцейскае ўмовы, а прабываньне нямецкай арміі ў Беларусі называла акупацыяй. Справа ў тым, што Рада БНР глядзела на Нямеччыну, як на менш небясьпечную краіну, чымся сваіх суседзяў, з боку якіх адразу-ж выявяцца дэнацыяналізатарскія тэндэнцыі ў дачыненьні да Беларусі.

Ня мелі посьпеху й іншыя спробы Рады БНР знайсьці падтрыманьне з боку вялікіх заходня-эўрапейскіх дзяржаваў. Аднак, і не зважаючы на гэтыя няўдачы, сам факт абвешчаньня незалежнасьці Беларускай Народнай Рэспублікі ды прынятыя захады для дыпляматычнага прызнаньня БНР, спрычыніліся да карэнных зьменаў у дачыненьні бальшавікоў да беларускага пытаньня.

Шпаркі рост беларускага нацыянальнага руху, скліканьне Першага Ўсебеларускага Кангрэсу, апублікаваньне Трох Устаўных Граматаў, абвешчаньне незалежнасьці БНР, пошукі дыпляматычнага прызнаньня Беларускай Народнай Рэспублікі, шырокае падтрыманьне БНР у народзе й сярод нацыянальных мяншыняў Беларусі дый успрыйманьне беларускімі масамі ідэі нацыянальнай незалежнасьці Беларусі, — усе гэтыя падзеі нарэшце пераканалі бальшавікоў у рэальнасьці існаваньня беларускага пытаньня, якога нельга было больш ігнараваць, якім, хоць і з прымусу, але трэба было заняцца.

Спачатку, каб не распаўсюджваць ідэі нацыянальнай дзяржаўнай незалежнасьці ў масах, бальшавікі праводзяць розныя зьезды, канфэрэнцыі, мітынгі, наладжваюць прынядцьці ў кантраляванай імі частцы Беларусі, на якіх прыймаюцца рэзалюцыі, у якіх абзываюць урад БНР „буржуазнай замежнай агентурай" і патрабуюць улучыць Беларусь у склад Расеі. Аднак з часам у гэтых рэзалюцыях, заміж ранейшай Заходняй вобласьці, як называлі бальшавікі Беларусь дагэтуль, пачынае далучацца слова „Беларусь". Упяршыню ў гэны час, таксама з прапагандавай мэтай, бальшавіцкія партыйныя арганізацыі пачынаюць называць сябе „беларускімі".

Калі ўлетку 1918 году бальшавікі ствараюць свой цэнтар для акупаванай Немцамі тэрыторыі Беларусі, яны называюць яго Беларускім краёвым камітэтам РКП(б).

Такім чынам і дзякуючы раней згаданым фактарам і падзеям, зьвязаным зь беларускім нацыянальным рухам і дзейнасьцяй Рады БНР ды пад уплывам стыхійнага ўсприйманьня масамі ідэі беларускае незалежнасьці, навет партыйныя арганізацыі ў Маскве й Смаленску пачынаюць схіляцца да думкі аб патрэбе неадкладнага ўтварэньня беларускае рэспублікі.

З усяго гэтага вынікае, што й утварэньне БССР не зьявілася выражэньнем добраахвотнага ажыцьцяўленьня ленінскай нацыянальнай палітыкі, а што бальшавікі пайшлі на ўтварэньне беларускай савецкай рэспублікі пад непасрэдным узьдзеяньнем беларускага нацыянальнага руху, разьвіцьцё й дзейнасьць якога ўкаранаваліся абвешчаньнем незалежнасьці Беларусі ў форме Беларускай Народнай Рэспублікі.

Д-р В. Сеньkeвіч

ПАД ДЗЯРЖАЎНІЦКІМ СЬЦЯГАМ БНР

Векапомны Акт 25 Сакавіка, якім у 1918 годзе была абвешчаная дзяржаўная незалежнасьць Беларусі, гэта ня толькі зьява, што належыць вылучна да гісторыі. Наадварот, не зважаючы на розныя палітычныя сытуацыі, што йснавалі пасьля гэтага, ідэя Акту 25 Сакавіка заўсёды была й ёсьць дый будзе галоўнай рухаючай сілай у жыцьці беларускага народу. Пра гэта мы й павінны памятаць, адзначаючы кажныя ўгодкі Сакавіковага Акту, у тым ліку й сёлетнія 62-ыя ўгодкі.

**
*

„... Цяпер мы, Рада БНР, скідаем з роднага краю апошняе ярмо дзяржаўнае залежнасьці, якая была накінута расейскім царызмам на наш вольны і незалежны край.

Ад гэтага часу Беларуская Народная Рэспубліка абвяшчаецца незалежнай і вольнай дзяржавай. Самі народы Беларусі, у васобе свайго Ўстаноўчага Сойму, пастановяць аб будучых дзяржаўных зьвязах Беларусі".

Гэтыя словы былі сказаныя Радай Беларускай Народнай Рэспублікі ў Менску 25 сакавіка 1918 году у ейнай трэйцяй грамаце, ведамай пад назовам Акту 25 Сакавіка. Рада Беларускай Народнай Рэспублікі, як законны сувэрэнны ворган беларускага народу, словамі гэтымі абвесьціла вольнасьць і дзяржаўную незалежнасьць Беларусі ды парвала ўсякія дзяржаўныя сувязі з Расеяй, часткай якой была дагэнуль Беларусь. Такім чынам на развалінах гістарычнае турмы народаў — царскае Расеі, побач з многімі народамі, ёю паняволенымі, у гэты гістарычны 1918 год паўстаў да вольнага й незалежнага дзяржаўнага жыцьця й беларускі народ.

Каб зразумець усю веліч Акту 25 Сакавіка ды прасачыць ягонае значаньне ў гістарычным аспэкце, нельга ня кінуць вокам хоць у некалькіх словах на мінуўшчыню беларускага народу, на часы ягонага дзяржаўнага незалежнага жыцьця, як і гады заняпаду й няволі.

На сяньняшняй этнаграфічнай тэрыторыі Беларусі й некаторых сумежных зь ёю тэрыторыях раньняя гісторыя застае беларускі народ ужо ў IX-X стагодзьдзі нашае эры, які тады тварыў рад удзельных незалежных княстваў, спасярод якіх удзельныя княствы крывіцкага племені Полацкае й Смаленскае ў XI-XII стагодзьдзях дасягаюць высокага ўзроўню палітычнага й культурнага разьвіцьця. У XII стагодзьдзі ўвесь беларускі народ, падзелены на паасобныя ўдзельныя княствы, задзіночваецца ў вадзіным дзяржаўным арганізьме — Вялікім Княстве Літоўскім, якое, апрача ўсяе этнаграфічнае тэрыторыі Беларусі, як ягонай цэнтральнай і асноўнай часьці, улучае ў сябе тэрыторыю сучаснай Лятувы й на працягу ладнага часу вялікую часьць Украіны.

Тэндэнцыйныя гісторыкі суседніх нам народаў, прэтэндуючых на беларускія землі, стварылі хвальшывую тэорыю, што быццам беларускі народ уваходзіў у Вялікае Княства Літоўскае, як народ заваяваны, і што ягоная роля й удзельная вага ў гэтым княстве былі другарадныя. Гэтая тэндэнцыйная тэорыя ў вялікай меры была перанятая й гісторыкамі Захаду. У запраўднасьці-ж, у Вялікім Княстве Літоўскім якраз Беларусы былі народам найбольш актыўным і дзяржаўна творчым, служылі культурным узорам для ўсіх астатніх народаў, уваходзячых у склад Вялікага Княства, а беларуская мова была ўзьнятая на вышыню мовы дзяржаўнай і мовы культурных і асьвечаных слаёў грамадзтва ня толькі ў этнаграфічнай Беларусі, але й на нябеларускіх тэрыторыях Княства. Гэткім чынам беларускі народ быў не аб'ектам у гэтай дзяржаве, але ейным суб'ектам, і таму Беларусы зусім правільна ўважаюць сяньня гэтае Княства за сваю дзяржаву. Гэта была ў той час найвялікшая палітычная, мілітарная й культурная сіла на ўсходзе Эўропы, а беларуская культура дасягнула, асабліва ў сваім „залатым" XVI стагодзьдзі, свайго зэніту. Прыкладам гэтага можа служыць хоць-бы факт, што ўжо ў 1517 годзе паяўляецца ў Беларусаў друкарства, запачаткаванае й далей разьвіванае Д-рам Францішкам Скарынам з Полацку, калі ў Маскве першае друкаваньне кніжак пачынаецца 65 год пазьней, будучы туды занесеным Беларусам, вучнем Скарыны.

Дзякуючы палітычным вуніям Вялікага Княства Літоўскага з Польшчаю, асабліва Люблінскай Вуніі ў 1569 годзе, Беларусь уваходзіць у фэдэрацыйную сувязь з польскім каралеўствам. У сэньсе абаронным гэтая вунія была зьявай дадатняй у вабліччы частых войнаў з Маскоўшчынай на ўсходзе й зь нямецкім крыжацкім ордэнам на захадзе. Затое з гледзішча палітычнага вунія сталася пачаткам заняпаду сьпярша беларускае культуры, а пазьней і заняпаду палітычнага. Хаця юрыдычна Вялікае Княства Літоўскае аж да 1793 году, г. зн. да другога разьдзелу Польшчы, было незалежнай дзяржавай, задзіночанай фэдэральнымі сувязямі з Польшчай на правах раўнапраўнага партнэра з апошняй, аднак у галіне культурнай, пачынаючы з канца XVI стагодзьдзя, пранікаючыя на Беларусь польскія ўплывы што раз болей і шырэй пачынаюць выціскаць элемэнты беларускія. У выніку гэтага, у XVII, а яшчэ больш у XVIII стагодзьдзі беларуская арыстакрацыя, шляхта й мяшчане, што засілялі да гэнага часу рады беларускае інтэлігенцыі й тварылі сабой асьвечаны слой грамадзтва, палянізуюцца, пераймаюць польскую культуру, польскую мову, а за гэтым і сьведамасьць польскай нацыянальнай прыналежнасьці. Асноўная-ж маса беларускага народу — сялянства не паддалося палянізацыі, але гэты сацыяльны слой народу не адыгрываў тады ніякай ані палітычнай, ані культурнай ролі.

Але найбольш цёмны й трагічны пэрыяд гісторыі беларускага народу пачынаецца пасьля другога падзелу Польшчы ў 1793 годзе, калі амаль уся беларуская тэрыторыя была ўлучаная ў склад расейскае імпэрыі. Расейскі царскі ўрад пастанавіў поўнасьцяй зрусыфікаваць беларускі народ і адразу-ж павёў сваю палітыку ў кірунку дасягненьня гэтае мэты. Русыфікацыйны працэс Расея пастанавіла правесьці двума галоўнымі спосабамі: спосабам урадавай і паліцыйнай забароны беларускага нацыянальнага жыцьця ды прымусовай русыфікацыі — з аднаго боку, а так-жа спосабам штучнага спыненьня культурнага разьвіцьця народу наагул і трыманьня яго ў стане адсталасьці й цемры — з другога. Гэткім чынам ліквідуюцца на тэрыторыі Беларусі вышэйшыя навучальныя ўстановы, Віленскі Ўнівэрсытэт і Полацкая Акадэмія, звужаецца сетка сярэдняга школьніцтва. У 1839 годзе ліквідуецца царскім загадам беларуская нацыянальная грэцка-каталіцкая царква, забараняецца ў сьвятынях ужываньне беларускае мовы, а ў 1867 годзе наступае забарона друку ў беларускай мове, якая трывае аж да 1905 году.

Таксама штучна абніжаецца матарыяльны ўзровень й сацыяльнае становішча беларускага сялянства шляхам усіленьня прыгону. Наш нацыянальны назоў эпохі ўдзельных княстваў — Крывічы зусім выкідаецца з расейскай тэрміналёгіі ў дачыненьні да беларускага народу. Наш пазьнейшы нацыянальны назоў эпохі Вялікага Княства Літоўскага — Ліцьвіны таксама адбіраецца ад нашага народу й пераносіцца на невялікі народ, які дагэнуль ніколі Ліцьвінамі не называўся, называючы сябе Жмудзінамі — Жамойцямі. Расея, у мэтах хутчэйшае русыфікацыі беларускага народу й дзеля адарваньня яго ад традыцыі Вялікага Княства Літоўскага ,накідае яму амаль няведамы дагэнуль назоў Беларусы, які, нажаль, пакутуе й да сяньня.

Чаго не даканала польская культурная экспансія на Беларусі на працягу двух апошніх стагодзьдзяў існаваньня Вялікага Княства Літоўскага, тое зрабіла й завяршыла царская Расея. Дзякуючы ейнай русыфікацыйнай палітыцы й палітыцы трыманьня народу ў культурнай адсталасьці й цемры, наступае поўны палітычны, нацыянальны, культурны й сацыяльна-эканамічны заняпад Беларусі. Народ траціць сваю нацыянальную сьведамасьць і становіцца пасыўнай этнаграфічнай масай, зьяўляецца аб'ектам русыфікацыі з аднаго боку й далейшай палянізацыі — з другога.

Такое палажэньне мела той трагічны для беларускага народу вынік, што, калі ў пачатку XIX стагодзьдзя пачынаецца пад агульным уплывам рамантычных ідэяў і Напалеонаўскіх паходаў нацыянальнае адраджэньне беларускага народу, дык традыцыя ягонай мінулай славы, магутнасьці й культурных багацьцяў эпохі роскві ту Вялікага Княства Літоўскага была ўжо зусім парваная. Яна ўжо не магла аджыўляць сваімі сокамі нацыянальнага руху беларускага адраджэньня. Усё цяпер трэба было тварыць ад самага пачатку. Новая беларуская культура пачынае разьвівацца не на беларускай культурнай спадчыне эпохі ўдзельных княстваў і эпохі Вялікага Княства Літоўскага, але на элемэнтах фальклёрнай культуры беларускага сялянства. Беларуская літаратурная мова пачынае ў XIX стагодзьдзі тварыцца не на базе беларускай літаратурнай і ўрадавай мовы Вялікага Княства Літоўскага, як мусіла-б быць пры нармальных культурных і палітычных абставінах, але на базе чыста народнай мовы беларускага цэнтральна-заходняга дыялекту.

Беларускае нацыянальнае адраджэньне спачатку мела вылучна культурны аспэкт, як адраджэньне літаратуры, культуры й перадусім мовы, і толькі пазьней, побач з мамэнтамі культурнымі, даходзіць да голасу й аспэкт палітычны. Беларускі паэта другой палавіны XIX стагодзьдзя Францішак Багушэвіч, часта званы бацькам беларускага нацыянальнага адраджэньня, кідае лёзунг: **„Беларусы, ня чурайцеся мовы вашае беларускае, каб ня ўмерлі!"** Правадыр беларускага паўстаньня 1863 году, прызнаны потым беларускім нацыянальным героем, Кастусь Каліноўскі, будучы засуджаным царскім урадам на сьмерць, з турмы перасылае беларускаму народу свой палітычны тэстамант: **„Толькі тады, беларускі народзе, зажывеш шчасьліва, калі ўжо болей Маскаля над табою ня будзе".**

Беларускае нацыянальнае адраджэньне, паклаўшы ў васнову два гэтыя лёзунгі, выліваецца ў масавы нацыянальна-адраджэнскі рух толькі пасьля рэвалюцыі 1905 году, калі была скасаваная забарона беларускага друку й наступілі некаторыя палёгкі для Беларусаў. Беларускі адраджэнскі рух, аднак, ужо ставіць перад сабой і палітычныя мэты. Але да Першай сусьветнай вайны канцэпцыя поўнай дзяржаўнай незалежнасьці Беларусі яшчэ праяўлялася слаба; сярод Беларусаў дамінавалі яшчэ або канцэпцыі аўтанамічныя або фэдэралістычныя ў складзе расейскае імпэрыі. Толькі бурлівыя падзеі, выкліканыя сусьветнай вайной і Лютаўскай рэвалюцыяй у Расеі ў 1917 годзе, прысьпешылі насьпяваньне й у Беларусаў ідэі поўнай дзяржаўнай незалежнасьці, што й выразілася ў пастановах Першага Ўсебеларускага Кангрэсу ў 1917 годзе ды завяршылася ў векапомным Акце 25 сакавіка 1918 году, 62-ыя ўгодкі якога й адзначаем мы сёлета.

Гэты кароткі й фрагмэнтарычны агляд пройдзеных беларускім народам гістарычных этапаў ускрывае

(Заканчэньне на 3-яй бач.)

25 САКАВІК

Ён прыйдзе, гэты дзень!
Ён ня прыйсьці ня можа!

Ён прыйдзе —
й загудзе вясновы буралом,
пакрышыць, разьмяце,
раськідае, зьніштожыць
усё, што нам шляхі да хаты
замяло!
Ці чуеце?
Аб ім
шасьціць быльнёг аселіц,
пяюць вятры ў лазе,
і звоніць крыгаў лёд.
Ахвяраю крыві,
а Слова стане Целам,
і ўжо ніколі больш ня ўстане
Чорны Год.
Няхай бярэмя він
прыгнула нас, і крылы
апалі,
а хлеб чужы нясмачны і важкі,
няхай нас апавіў
тугой агорклы вырай, —
трывайма!
Ён ідзе —
Вялікі Сакавік!
Ідзе...
й пад ногі рунь
яму кладзецца, таюць
сьнягі, на паплавох зяленіцца
трава...
Радзіма!
Беларусь!
Каханая, сьвятая!
Багаславі нас жыць
і веру захаваць!

1950

Натальля Арсеньнева

Ад Рэдакцыі: Верш гэты напісаны Натальляй Арсеньневай яшчэ ў 1950 годзе, але ня менш, чымся тады, ён актуальны й сяньня.

ПАД ДЗЯРЖАЎНІЦКІМ СЬЦЯГАМ БНР

(Заканчэньне з 2-ой бачыны)

перад намі два вельмі важныя й цікавыя моманты. Першае, гэта тое, што спасярод народаў, якія ў моц гістарычных абставінаў страцілі сваю волю, беларускі народ апынуўся бадай што ў найгоршым, здавалася-б, зусім безнадзейным і безвыхадным палажэньні. З народу дзяржаўна творчага й культурна развітага ён скаціўся да ролі пасыўнае этнаграфічнае масы. Ягоная поўная нацыянальная сьмерць здавалася няўхільнай.

З другога-ж боку, гэты народ, калі й для яго засьвітала зара адраджэньня, за кароткі час выявіў гэтулькі жыцьцёвых сілаў, творчых здольнасьцяў, духовага гарту й здольнасьці да прагрэсаваньня, што ў пэрыяд развалу царскае расейскае імпэрыі ў 1917 годзе, разам зь іншымі, больш шчасьлівымі й больш прыгатаванымі народамі гэтае імпэрыі, горда узьняўся на шлях собскага дзяржаўнага жыцьця. Ён абвесьціў сваю дзяржаўную незалежнасьць, на кароткі час стварыў собскую дзяржаўнасьць, за якую змагаецца й змагаецца аж да апошняга часу за ейнае аднаўленьне.

Такое шыбкае нацыянальнае адраджэньне беларускага народу й ня менш шыбкае разьвіцьцё ягонае палітычнае думкі выклікае сярод многіх чужых дасьледвальнікаў беларускае праблемы няўпэўненасьць што да сілы й палітычнае накіраванасьці беларускага нацыянальна-вызвольнага руху. Многія зь іх ставяць перад сабою пытаньне: ці беларускі народ узапраўды імкнецца да собскага дзяржаўнага незалежнага жыцьця й адарваньня ад Расеі, ці, наадварот, апрача культурнай ды можа самаўрадавай аўтаноміі ў межах адзінай і непадзельнай „матушкі Расеі", нічога больш для сябе не жадае. Гэты апошні пагляд намагаюцца пашыраць на Захадзе імпэрыялістычна настроеныя расейскія эміграмты, пераконваючы Захад, што ідэя дзяржаўнай незалежнасьці Беларусі зьяўляецца чужой для беларускага народу, як штучна створаная жменькай сэпаратыстычна настроенай беларускай інтэлігенцыі.

Але на гэтае кардынальнае пытаньне найлепшы й найпраўдзівейшы адказ даў сам беларускі народ, як гэткі, а ня толькі ягоная інтэлігенцыя. Бясспрэчны для нас факт, што творцам і пазьнейшым абаронцам Акту 25 Сакавіка быў якраз сам беларускі народ, што ідэі беларускае дзяржаўнасьці зьяўляюцца неадлучнай арганічнай часткай ягоных духовых імкненьняў, пацьвярджаецца многімі мамэнтамі, над найважнейшымі зь якіх коратка напошку задзержымся.

1. Акт 25 сакавіка 1918 году, якім абвяшчалася аб разрыве дзяржаўных сувязяў з Расеяй і праклямавалася дзяржаўная незалежнасьць Беларускай Народнай Рэспублікі, быў выражэньнем вольнае волі беларускага народу, быў актам, юрыдычная моц якога бясспрэчная. Вялікая Беларуская Рада, якая задзіночвала тады ўсе беларускія нацыянальныя арганізацыі й палітычныя партыі, пастанавіла склікаць у Менску ў сьнежні 1917 году Першы Ўсебеларускі Кангрэс, зложаны з выбраных дэмакратычным спосабам дэлегатаў беларускага народу з усіх этнаграфічных тэрыторыяў Беларусі. Мэтаю Кангрэсу было вырашэньне ў той бурлівы час далейшага лёсу беларускага народу й ягонай дзяржаўнай будучыні. На Кангрэс, які распачаўся ў Менску 18 сьнежня 1917 году, зьехалася з усей Беларусі 1,872 дэлегатаў, зь якіх 1,167, што былі выбраныя жыхарствам, мела права пастаноўнага голасу, а толькі 703, што выбраных мандатаў ня мелі, карысталася голасам дарадным. У сваёй рэзалюцыі Кангрэс выказаўся за дзяржаўную незалежнасьць Беларусі. Але ў адказ на гэта бальшавікі, якія ўжо тады кантралявалі Беларусь, 30 сьнежня разагналі Кангрэс фізычнай збройнай сілай. Але назаўтрае 31 сьнежня Кангрэс сабраўся ў поўным сваім складзе ў іншым месцы, дзе перадаў свае паўнамоцтвы аж да часу магчымых вольных выбараў у Беларусі абранай раней сваёй Радзе. Восьжа гэтая Рада Кангрэсу, пераймянаваўшыся потым у Раду Беларускай Народнай Рэспублікі ды абапіраючыся на дадзеныя ёй Кангрэсам неабмежаныя паўнамоцтвы, 25 сакавіка 1918 году абвесьціла Беларусь вольнай незалежнай дэмакратычнай рэспублікай ды заявіла аб разрыве ўсякіх дзяржаўных сувязяў з Расеяй.

З вышэйшага бачым, што юрыдычная моц Акту 25 Сакавіка бясспрэчная, тым болей, што хутка пасьля гэтага, шэсьць эўрапейскіх дзяржаваў вызналі сувэрэннасьць Беларусі „дэ юрэ": Украіна, тры Балтыйскія дзяржавы, Фінляндыя й Грузія. Чэхаславаччына, Турэччына, Аўстрыя й Нямеччына (пасьля дэтранізацыі кайзэра Вільгэльма) вызналі БНР „дэ факто".

2. Зь першых дзён арганізацыі мясцовых ворганаў БНР беларускі народ ахвотна ім падпарадкаваўся, улучыўся ў актыўнае зь імі супрацоўніцтва й, што найважней, масава выступіў на збройнае змаганьне ў вабароне Беларускай Народнай Рэспублікі. Калі бальшавіцкая армія акупавала Беларусь, на ўсей беларускай тэрыторыі пачалі ўспыхваць антыбальшавіцкія народныя паўстаньні. Некаторыя зь іх насілі стыхійны характар, бязь ясна азначанай мэты, але многія, як, прыкладам, найвялікшае й найслаўнейшае зь іх Слуцкае Паўстаньне канца 1920 году, вяліся арганізавана пад сьцягам беларускай дзяржаўнасьці й ставілі сабе за мэту ўстанаўленьне й абарону БНР. Галоўнай прычынай таго, што не ўдалося ўмацаваць і абараніць беларускай дзяржаўнасьці, была не адсутнасьць падтрыманьня з боку беларускіх народных масаў, але поўная адсутнасьць падтрыманьня з боку заходніх дзяржаваў.

3. Ідэя беларускай дзяржаўнай незалежнасьці сталася ад 1918 году ідэйнай асновай усяго беларускага нацыянальна-вызвольнага руху. У Беларускай Савецкай Сарыялістычнай Рэспубліцы, створанай бальшавікамі ў процівагу Беларускай Народнай Рэспубліцы, увесь апазыцыйны да савецкага рэжыму беларускі нацыянальны рух аж да ягонае крывавае ліквідацыі ў 1930 годзе й наступных гадох, ставіў канчальнай сваёй мэтай ліквідацыю савецкага ладу й адбудову незалежнай Беларусі, што пацьвярджаюць і самі бальшавікі. Пад дзяржаўніцкім сьцягам БНР разьвівалася ўвесь час беларуская нацыянальная акцыя й у Заходняй Беларусі, якая да 1939 году знаходзілася пад Польшчай. Ані тады, ані сяньня на эміграцыі нельга навет выабразіць тэй ці іншай беларускай арганізацыі або партыі, нельга сабе прадставіць тэй ці іншай саліднейшай беларускай акцыі, у васнову якіх ня былі-б пакладзеныя ідэі дзяржаўнай незалежнасьці. Навет розныя беларускія апартуністычныя ўгрупаваньні, інсьпіраваныя часта для дывэрсыйных мэтаў ворагамі беларускае дзяржаўнасьці, высоўвалі ў сваіх праграмах незалежніцкія прынцыпы Акту 25 Сакавіка, добра ведаючы, што бяз гэтага акцыя іхная была-б згары асуджаная на правал.

Ідэя дзяржаўнай незалежнасьці Беларусі сталася гэткім чынам арганічнай часткай душы беларускага народу, ягонай рухаючай сілай, ягоным натхненьнем і ягонай канчальнай мэтай. А ў гэтым ляжыць найлепшая й найбольшая зарука, што ідэя беларускай дзяржаўнай незалежнасьці, як і кажная вялікая й жывая ідэя, раней ці пазьней затрыўмфуе над сіламі, накінутымі беларускаму народу хвальшывымі ідэямі, і станецца дакананым фактам.

Ст. Станкевіч

АНТЫБАЛЬШАВІЦКАЯ ДЭМАНСТРАЦЫЯ Ў ТАРОНЬЦЕ

Сёлета 9 лютага перад ратушай у Тароньце адбылася вялікая дэманстрацыя Канадыйцаў, што пераважна паходзяць з народаў, паняволеных сяньня каляніяльнай Масквой. Пратэставалі супраць бальшавіцкае агрэсіі ў Афганістане й арышту ведамага абаронцы правоў людзей у СССР акадэміка Сахарава. На нашым здымку два плякаты, адзін у вабарону беларускага іншадумца Міхала Кукабакі, а другі — Сахарава. На падтрымку дэманстрацыі прыехала й міністар замежных дачыненьняў Канады сп-ня Флёра Макданальд, якая таксама заклікала да байкоту маскоўскіх алімпійскіх гульняў сёлета летам.

Фота Юркі Акулы

ВЫДАТНАГА МАСТАКА БЕЛАРУСКАЙ ПЕСЬНІ

ПЁТРУ КОНЮХА

із 70-годзьдзем, якое споўнілася 8 сакавіка сёлета, вітае й далейшых творчых дасягненьняў на музычнай ніве жадае

Управа
Беларускага Інстытуту Навукі й Мастацтва

ПАМЯЦІ БРАТОЎ ЛУЦКЕВІЧАЎ

У нядзелю 24 лютага 1980 году у ньюёркаўскім Беларускім Грамадзкім Цэнтры адбылася акадэмія на адзначэньне памяці братоў Івана й Антона Луцкевічаў, арганізатараў першае беларускае палітычнае партыі, першае легальнае беларускае газэты („Наша Доля" й „Наша Ніва"), першага беларускага навукова таварыства ды першае беларускае гімназіі ў Вільні.

Браты Іван і Антон Луцкевічы былі запраўднымі заснавальнікамі й цэнтральнымі асобамі беларускага нацыянальнага руху. Іван памёр у 1919 годзе, а Антон быў арыштаваны савецкаю ўладай у 1939 годзе ды загінуў нямаведама калі. Падаваная Беларускай Савецкай Энцыкляпэдыяй дата ягонае сьмерці — 1946 год (бяз дня й нат бязь месяца) — паводля наяўных дадзеных, няправільная. Тыя, хто ведаў ягоны фізычны стан і абставіны тых часоў, уважаюць, што загінуў Антон Луцкевіч значна раней, магчыма ня перажыўшы савецкае эвакуацыі зьняволеных зь Беларусі пад націскам нямецкага войска.

Ушанаваньне памяці братоў Луцкевічаў, з удзелам сваякоў — сп-ні Яніны Кахановіўскае й спадарства Юлі й Паўла Андрусышыных, было наладжанае Беларускім Інстытутам Навукі й Мастацтва супольна зь Беларуска-Амэрыканскім Задзіночаньнем.

Адчыніў акадэмію сп. Антон Шукелайць, старшыня Галоўнае Управы БАЗА. Рэфэрат пра братоў Луцкевічаў прачытаў д-р Вітаўт Тумаш, старшыня БІНіМ. Доктар Тумаш адзначыў галіны дзейнасьці, у якіх браты Луцкевічы былі пачынальнікамі: палітычную, выдавецкую, літаратурную (Антон Луцкевіч-Навіна быў выдатным публіцыстам і літаратурным крытыкам нашаніўскае пары), асьветную й рэлігійную (перакладзены Антонам Луцкевічам Новы Запавет і дасюль шырака выкарыстоўваецца ў беларускім рэлігійным жыцьці).

У сваім слове пра Івана й Антона Луцкевічаў гісторык беларускага нацыянальнага руху й літаратуры Антон Адамовіч падкрэсьліў выключную, заснавальную ролю братоў Луцкевічаў у беларускім нацыянальным руху — гэта яны, сказаў прамовец, запусьцілі-завялі матор гэтага руху, у працэсе якога была здабытая беларуская дзяржаўнасьць ды разбудаваная беларуская культура й літаратура. Іван быў выдатны арганізатар, правадыр; Антон — праваднік, рупар, папулярызатар нацыянальнае ідэі.

Успамінамі пра Антона Луцкевіча падзялілася сп-ня Натальля Орса, расказаўшы, як у Вільні пад Польшчай Антон Луцкевіч спрыяў здабываньню беларускай моладзяй унівэрсытэцкае асьветы ў Чэхаславаччыне, паколькі ў Польшчы ставіліся перашкоды Беларусам у галіне асьветы, асабліва вышэйшае.

З нагоды акадэміі была наладжаная выстаўка друку, да выхаду якога ў сьвет спрычыніліся браты Луцкевічы. Пра іх мае неўзабаве выйсьці кніжка успамінаў Юльляны Дубейкаўскае, што будзе трывалым увекапомненьнем іхнае сьветлае памяці.

Я. Запруднік

НАРАДА Ў БЕЛЫМ ДОМЕ

У панядзелак 3 сакавіка сёлета ў Вашынгтоне, у Белым Доме, адбылася нарада між кіраўнікамі некаторых нацыянальных групаў ЗША ды прадстаўнікамі ўраду Прэзыдэнта Джымі Картэра. У ёй узялі ўдзел Віцэ-Прэзыдэнт ЗША Ўолтэр Мандэйл, дараднік Прэзыдэнта Картэра да справаў нацыянальнае бясьпекі Зьбігнеў Бжэзінскі ды некаторыя ўраднікі зь міністэрстваў Асьветы, Эканомікі й Дзяржаўнае Статыстычнае Управы.

Ад Беларусаў Амэрыкі ў нарадзе браў удзел д-р Вітаўт Кіпель. Нарада пачалася дакладам сп. Бжэзінскага, які зрабіў агляд бягучых падзеяў ды міжнароднага стану ў сувязі із савецкай агрэсіяй у Афганістане. Супрацоўніцтва Амэрыкі й ейная дапамога прыязным дзяржавам у стратэгічна важных частках сьвету, — сказаў З. Бжэзінскі, — прыймае цяпер іншыя формы. Агрэсыўная палітыка Савецкага Саюзу, выяўленая ў Афганістане, паставіла ў цэнтар аналізу дачыненьні Амэрыкі ня толькі зь вялікімі дзяржавамі, але й з малымі народамі.

Далей у сваім дакладзе Зьбігнеў Бжэзінскі дакладна паінфармаваў удзельнікаў нарады аб апошніх падзеях у Афганістане ды плянаваных кроках Задзіночаных Штатаў.

У дыскусіі над дакладам Зьбігнева Бжэзінскага выступілі з выказваньнямі паглядаў на падзеі, якія адбываюцца ў краёх іхнага паходжаньня, прадстаўнікі Грэкаў, Беларусаў, Палякаў, Украінцаў, Балтыцкіх народаў.

Беларускі прадстаўнік, адзначыўшы важнасьць стратэгічнага палажэньня Беларусі ды ейную палітычную вагу, закрануў пытаньне ўлучэньня беларускае мовы ў перадачы „Голасу Амэрыкі". Д-ра В. Кіпеля ў пытаньні пашырэньня праграмаў радыястанцыі „Свабода" й „Голасу Амэрыкі" падтрымалі прадстаўнікі Палякаў (сп. Алёзы Мажэўскі) ды прадстаўнік балтыцкіх народаў. Аб значаньні радыяперадачаў у краіны савецкага блёку выказаўся прысутны на канфэрэнцыі дарадчык Зьбігнева Бжэзінскага, сябра Рады Дзяржаўнае Бясьпекі ды знаўца Савецкага Саюзу сп. Маршал Брэмэнт.

Наступнай тэмай нарады была справа праводжаньня перапісу амэрыканскага жыхарства сёлета. Прадстаўнікі статыстычнага бюра ЗША падчыркавалі канечную патрэбу дакладнага адзначэньня нацыянальнае спадчыны кажнае групы. Ужо ў папярэдніх перапісах беларуская нацыянальнасьць у статыстычным бюры Амэрыкі была зарэгістраваная як асобная група. Сёлета ў перапісе націск будзе пакладзены на адзначэньне нацыянальнага паходжаньня перапісваных за два-тры пакаленьні назад.

Асобная нарада кіраўнікоў нацыянальных групаў Амэрыкі з Віцэ-Прэзыдэнтам Мандэйлам датычылася найперш і найбольш да эканамічных нутрана-амэрыканскіх праблемаў ды пытаньня большае ўрадавае фінансавае дапамогі на навукова-дасьледныя працы аб нацыянальных групах ЗША. Амэрыканскі Кангрэс штагоду прызначае колькі мілёнаў даляраў на гэткую дасьледніцкую працу, пераважна ў галіне гісторыі эміграцыі ды сучаснага палажэньня паасобных нацыянальнасьцяў. Сёлета зацьверджаны бюджэт на тры мілёны даляраў.

Д-р В. Кіпель падчыркнуў неабходнасьць усебаковага вывучэньня нацыянальных групаў Задзіночаных Штатаў, асабліва тых групаў, якія маюць сталыя сувязі з былой бацькаўшчынай ды сяньня паняволеных Савецкай Расеяй, як прыкладам, група беларуская, якая, як зазначыў д-р Кіпель, гэтулькі дала людзей Амэрыцы.

Па сканчэньні нарады ўдзельнікам было запрапанавана выказаць у пісьмовай форме пагляды прадстаўляных імі амэрыканскіх нацыянальных групаў на палітычны стан народаў на іхнай старой бацькаўшчыне. Беларускі ўдзельнік у сваім пісьмовым рапарце адзначыў, што Амэрыканцы беларускага паходжаньня ўважаюць, што асноўная праблема савецкае Беларусі сяньня — гэта нязвычайны наступ русыфікацыі, праводжанае савецкай уладай ува ўсіх дзялянках жыцьця БССР.

Я. Запруднік

НАПЯРЭДАДНІ 14-АЙ СУСТРЭЧЫ БЕЛАРУСАЎ ПАЎНОЧНАЕ АМЭРЫКІ

У суботу 1 сакавіка сёлета ў памешканьні Фундацыі Пётры Крэчэўскага на Джамэйцы ў Нью Ёрку адбылося пашыранае паседжаньне Галоўнай Управы БАЗА, асноўным пунктам якога было абмеркаваньне пляну 14-ай Сустрэчы Беларусаў Паўночнай Амэрыкі, што адбудзецца ў Кліўлендзе 30 жніўня — 1 верасьня сёлета. У вабмеркаваньні прыняў удзел прадстаўнік Кліўлендзкага Аддзелу БАЗА інж. Кастусь Калоша.

Тэмаю 14-ай Сустрэчы мае быць: „Пытаньне людзкіх і нацыянальных правоў на Беларусі". Апрача гэтага, у праграме Сустрэчы плянуецца адзначыць 30-годзьдзе беларускіх арганізацыяў у Амэрыцы: Кліўлендзкага Аддзелу БАЗА, Царквы, Арганізацыі Беларуска-Амэрыканскай Моладзі, газэты „Беларус", а таксама 450-годзьдзе Статуту Вялікага Княства Літоўскага. Гэтай апошняй тэме мае быць прысьвечаны адмысловы сымпозіюм Беларускага Інстытуту Навукі й Мастацтва, які будзе праведзены пры Кліўлендзкім Гарадзкім Унівэрсытэце.

Прысутны на паседжаньні галоўны рэдактар газэты „Беларус" д-р Станіслаў Станкевіч выказаў думку, што геаграфічнае палажэньне й эканамічныя магчымасьці Кліўленду (ня трэба наймаць чужога памешканьня, а ўсе імпрэзы можна праводзіць у собскай залі на градзкім селішчы Полацак) прамаўляюць за тым, што Кліўленд мэтазгодна выбраць сталым месцам Сустрэчаў Беларусаў Паўночнае Амэрыкі. Паколькі тады гэткія Сустрэчы будуць прыносіць значныя грашовыя прыбыткі, ён запрапанаваў, каб частка, што найменш палавіна, гэтых прыбыткаў перадавалася іншым беларускім асяродкам ЗША на розныя культурныя й грамадзкія патрэбы.

Дзеля таго, што ў часе 14-й Сустрэчы Беларусаў Паўночнае Амэрыкі ў Кліўлендзе мае быць выбранае месца й тэма 15-ай Сустрэчы ў 1982 годзе, д-р Станкевіч зазначыў, што ейная галоўная тэма лёгка можа быць прадбачаная ўжо сяньня. Гэта 100-ыя ўгодкі ад нараджэньня Янкі Купалы й Якуба Коласа. Ці гэтая Сустрэча мела-б адбыцца ў Кліўлендзе, ці, як некаторыя, і гэта правільна, уважаюць, у Чыкага, ён запрапанаваў пакінуць гэтае пытаньне для разьвязаньня беларускім арганізацыям у Чыкага й узгадненьня імі гэтага пытаньня зь беларускімі арганізацыямі Кліўленду.

У ДВАЦЦАТЫЯ ЎГОДКІ СЬМЕРЦІ ДОКТАРА АЛЯКСАНДРА ОРСЫ

У другім радзе зьнізу пасярэдзіне Доктар-Аляксандар Орса вясной 1944 году сярод выпускнікоў Настаўніцкай Сэмінарыі ў Навагрудку, якая таксама называлася тады Беларускім Настаўніцкім Інстытутам, як акруговы школьны інспэктар. На фотаздымку больш за 90 выпускнікоў толькі аднаго выпуску. Гэта найлепш сьветчыць пра заслугі Доктара Аляксандра Орсы для беларускага школьніцтва.

У нядзелю 2 сакавіка сёлета сям'я, былыя вучні, супрацоўнікі й наагул грамадзтва Нью Ёрку адзначылі 20-ыя ўгодкі ад сьмерці Доктара Аляксандра Орсы, які адыйшоў у вечнасьць у лістападзе 1959 году.

Ініцыятыва зладжаньня гэтых памінкаў выйшла ад былых вучняў Д-ра Орсы, будучы падтрыманай ягонай сям'ёй і Беларуска-Амэрыканскім Задзіночаньнем ды Парахвіяльнай Радай Беларускай Аўтакефальнай Праваслаўнай Царквы Сьв. Кірылы Тураўскага ў Брукліне. Грамадзтва Нью Ёрку зь дзьвюх парахвіяў — Беларускай Аўтакефальнай Праваслаўнай Царквы й Беларускай Праваслаўнай Незалежнай Царквы шматлюдна зьявілася ў гэты дзень у Саборы БАПЦ Сьв. Кірылы Тураўскага ў Брукліне, каб задэманстраваць сваю пашану выдатнаму грамадзкаму працаўніку, узорнаму настаўніку й справядліваму чалавеку.

Пасьля Багаслужбы й Паніхіды, адслужанай а. Янкам Бруцкім, прысутныя перайшлі ў царкоўную залю на памінальную акадэмію. На сцэне за сталом заняў месца д-р Вітаўт Кіпель, які быў каардынатарам выступленьняў. Ён-жа й адчыніў акадэмію кароткім прывітаньнем сям'і Памерлага й прысутных. Хор пад кіраўніцтвам сп. Барыса Данілюка прапяяў „Сьпі пад курганам герояў". Працягваючы сваю ўступную прамову, д-р Кіпель працытаваў словы народнае мудрасьці: Пляную на адзін год — сей збожжа, плянуеш на дзесяць гадоў — садзі сад, плянуеш на пакаленьні — вучы дзяцей. Апошнія словы датычыліся да дзейнасьці Аляксандра Орсы, як настаўніка.

Зьмест прамоваў у скароце зьмяшчаецца далей паводле зробленых аўтаркай гэтага артыкулу зацемак на акадэміі.

Першы ўспамін-рэфэрат быў сп. Васіля Пляскача, з прычыны адсутнасьці якога прачытаны сп-няй Зорай Кіпель. Былі гэта ўспаміны пра настаўніка й грамадзкага дзеяча зь перад апошняй вайны, калі аўтар быў вучнем Беларускай Гімназіі ў Навагрудку, дырэктарам якой быў Пётр Скрабец, а выкладчыкам і клясным кіраўніком тае клясы, у якой вучыўся, быў Д-р Орса. На ўсё жыцьцё запамяталіся словы настаўніка, — прыгадваў В. Пляскач, — што вучні беларускае гімназіі павінны ў будучыні стацца амбасадарамі беларускае справы. Далей аўтар сказаў пра вялікую ахвярнасьць наваградзкіх настаўнікаў: чатырох зь іх, у тым ліку й Д-р Орса, падзяліліся прызнанымі ім дзяржаўнымі этатамі (заплатай) зь іншымі настаўнікамі, якія гэтых этатаў ня мелі. Д-р Орса заініцыяваў пабудаваньне новага будынку для беларускай гімназіі, зь ягонае ініцыятывы быў зарганізаваны камітэт пабудовы й пачалася сама пабудова зь фізычнай дапамогай бацькоў і самых вучняў пры закладаньні фундаманту гэтага будынку ў 1933 годзе. Але польскія ўлады плянавалі йнакш: гімназія была далучаная да польскае дзяржаўнае гімназіі імя А. Міцкевіча, як ейная філія, а пазьней і зусім зачыненая.

Другім прамаўляў д-р В. Кіпель. Ён гаварыў пра пэрыяд у Нямеччыне, пра паўстаньне ў верасьні 1945 году ў Рэгензбургу Беларускай Гімназіі імя Янкі Купалы. Заснавальнікам ейным і дырэктарам быў Д-р Орса. У першым годзе навучаньня вучняў было ўсяго 15-20, але за два гады лік гэты дасягнуў 200. Пэрыяд існаваньня Беларускай Гімназіі ў Рэгензбургу быў кароткі, але вельмі важны. Амаль усе вучні ейныя засталіся сьведамымі ды дзейнымі Беларусамі на працягу ўсяго свайго жыцьця.

Трэйцім прамаўляў сп. Васіль Мельяновіч, прыехаўшы зь Білтмору, пра ньюёркаўскі пэрыяд. Хоць Д-ра Орсу ён добра ня ведаў, бо быў яшчэ малым для школы, але ягоны бацька сп. Пётр Мельяновіч часта ў хаце гаварыў пра Д-ра Орсу: „Калі Д-р Орса гаворыць, дык гэтак і ёсьць, зь яго ўсім нам трэба браць прыклад". Пры гэтым прыгадаў ён тыя груповыя сваркі ў Амэрыцы, якія нас разьбілі на варожыя групы, ды зазначыў, што Д-р Орса быў супраць падобных сварак, бо ён, як выразіўся, „бачыў далёка наперад".

Наступным прамаўляў інж. Кастусь Калоша з Кліўленду, былы вучань Беларускай Гімназіі імя Янкі Купалы ў Нямеччыне. Ён паінфармаваў, што былыя вучні гэтае гімназіі наладзілі грамадзкую працу ў Кліўленьдзе. У залі, дзе зьбіраюцца людзі з розных нагодаў, вісіць на сьцяне вялікі партрэт Д-ра Орсы-настаўніка, які прышчапляў вучням пачуцьцё беларускага патрыятызму, — зазначыў ён.

Тады выступіў з прамовай шчыры прыяцель сям'і Орсаў сп. Уладзімер Русак. Гаварыў ён пра дзейнасьць Д-ра Орсы як грамадзкага працаўніка: „Гэта Д-р Орса зарганізаваў першыя ўгодкі Слуцкага Паўстаньня ў 1949 годзе з адмысловай Акадэміяй, што адбылася ў хаце сям'і Орсаў, ды Паніхідай у царкве, якую адслужыў а. Краўчанка. Ізноў-жа ён спрычыніўся й да зладжаньня першых угодкаў 25 Сакавіка, праграмай якіх і сам кіраваў. На тэй Акадэміі быў прысутным і Прэзыдэнт Рады БНР М. Абрамчык. І хоць тыя ўгодкі былі сьціплыя, але яны сталіся пачаткам таго, што нашых прадстаўнікоў пазьней пачалі запрашаць у Вашынгтон ды віталь нас Беларусаў у вадмысловых лістох і праклямацыях сэнатары, кангрэсмэны ды губэрнатары штатаў з Днём 25 Сакавіка".

Расказваў далей пра дзейнасьць Д-ра Орсы ў беларускім царкоўным жыцьці, пра тое, якім завілым шляхам афармлялася царква, што пачаткова была зарэгістраваная ў юрысдыкцыі Ўкраінскай Праваслаўнай Царквы, ды пра шматгадовыя натугі выправіць гэтую памылку, што сталася пасьля дзесяцігадовае валакіты, нажаль, ужо па сьмерці Д-ра Орсы. Прыгадаў, як у сварках абражалі Д-ра Орсу людзі на сходах. Канчаючы, сп. Ул. Русак прачытаў імёны ўсіх ахвярадаўцаў дарагіх рэчаў для нашае царквы, бальшыней якіх былі ймёны тых парахвіянаў, што сяньня належаць да імі-ж пабудаванае Беларускае царквы на Рычманд Гіл у Нью Ёрку. Закончыў прамову пажаданьнем, каб тыя дарагія царкоўныя рэчы сталіся супольнаю ўласнасьцяй усіх нас.

Цікавым было выступленьне інж. Міхася Рагулі асабліва таму, што ягоныя ўспаміны сягалі найбольш аддаленых гадоў. З апавяданьняў ягонага бацькі ён расказаў пра працу ў Нягневічах дзейнага тады маладога Орсы. Расказаў пра спробы залажыць у 1919-1920 гг. у тых-жа Нягневічах беларускую каапэратыву, пра выдатную працу Д-ра Орсы ў беларускім выбарным камітэце Наваградзкае акругі, якая паслала ў польскі сойм аж чатырох беларускіх паслоў, тады як у іншых акругах Беларусы змаглі выбраць меньш, а ў некаторых толькі аднаго пасла.

Інж. М. Рагуля прыгадаў, што ў Беларускай Гімназіі ў Навагрудку вучыўся ён у ваднэй клясе з д-рам Ул. Набагезам і д-рам Я. Сажычам. Жыў у бурсе, якой кіраваў Д-р Орса. Калі-ж Беларусь занялі Немцы, Д-р Орса, апрача пэдагагічнай дзейнасьці, працаваў школьным інспэктарам. „Мы, ягоныя вучні, памятаем свайго настаўніка й у нашых сэрцах жывы пра яго ўспамін, бо мы заўдзячваем яму тое, чым мы сяньня ёсьць", — закончыў інж. М. Рагуля.

Пасьля яго выступіў д-р Язэп Сажыч, які вучыўся ў часе, калі Наваградзкая Беларуская Гімназія была філіяй польскае дзяржаўнае гімназіі. Пра Д-ра Орсу ён сказаў: „Д-р Орса быў вельмі патрабавальным, я яго баяўся, але бліжэй пазнаўшы, гэтая боязь зьнікла, ён быў для нас, як брат або бацька".

У далейшым выступіў старшыня Галоўнай Управы БАЗА Антон Шукелайць ды сказаў колькі словаў пра Д-ра Орсу, як настаўніка й грамадзкага працаўніка, асабліва падчыркнуўшы ягоную дзейнасьць як арганізатара беларускага школьніцтва. Чуў ён пра яго яшчэ ў часе сваіх студыяў у Вільні ад ведамага беларускага дзеяча ў Празе д-ра Тамаша Грыба, студэнта Міколы Гірыса й іншых. Сваю прамову ён закончыў словамі: „Аляксандар Орса быў і дырэктарам і школьным інспэктарам, для мяне-ж ён будзе заўсёды выдатным адміністратарам, які ствараў умовы для працы настаўнікаў".

Пасьля выступіў сп. Кастусь Мярляк, які стараўся схарактарызаваць Д-ра Орсу агульна: „Ён быў простым чалавекам, нашым чалавекам, у нарадах моцным, але й кампрамісовым у сваіх паступках. Быў выразумелым і лагодным да сваіх працаўнікоў".

Тады забраў голас праф. Антон Адамовіч. Ён між іншым сказаў: „Д-р Орса захаваўся ў маёй памяці ў колеры, як вобраз, асабліва вочы якога былі моцна падобнымі да вачэй Уладыслава Галубка й Максіма Гарэцкага, як-бы трэйці, што ў ягонай памяці захаваўся калярова". Апосталам праўды называлі Д-ра Орсу, бо ён стараўся супрацьдзеіць таму, каб разыходжаньні паміж Беларусамі ня пераходзілі ў васабістыя сваркі".

Яшчэ перад выступленьнем праф. А. Адамовіча прыйшоў мой чарод. Слухаючы ўважна ўсё, што было сказана, я адчула, што быццам нечага не хапала да поўнага вобразу Д-ра Орсы. А быў ён перш-наперш чалавекам ня толькі фізычна, а й перадусім духова, быў прыкладам для насьледваньня, Чалавекам зь вялікае літары. Паміж прамоўцамі ня было школьных калегаў Д-ра Орсы ні з часоў гімназіяльных, ні ўнівэрсытэцкіх з Прагі Чэскай, а навет і настаўнікаў супрацоўнікаў у Нямеччыне ды школы ў Нью Ёрку, былі толькі лічаныя адзінкі: сп-ня Н. Орса, сп-ня З. Станкевіч ,праф. Ант. Адамовіч і Г. Паланевіч, што працавалі ў гімназіі імя Янкі Купалы. Так, я была настаўніцай у гімназіі імя Янкі Купалы ў Рэгензбургу й Міхэльсдорфе ў Нямеччыне. Вучыла й у беларускай школе, кіраўніком якой быў Д-р Орса. Але ня гэта галоўнае. Важным для мяне было тое, што я пазнала Д-ра Орсу, як чалавека — выразумелага, спагадлівага, чулага на людзкую бяду ды гатовага кажнаму працягнуць руку ў патрэбе.

Часы зьмяняліся. Пачалася вайна. Бальшавікі занялі Навагрудчыну й усю Заходнюю Беларусь, што была пад Польшчай. Д-р Орса працаваў тады ў нова створаным Пэдагагічным вучылішчы ў Навагрудку, дзе працаваў і мой муж. Час быў няпэўны, калі-ж прыйшлі Немцы, стаўся ён трагічным для мяне й маёй, яшчэ ў пялёнках, дачкі. Мужа ў гэным часе ня было з намі й я засталася адна. Дом разграбілі суседзі. Тады прыйшоў да мяне Д-р Орса й амаль сілком забраў мяне зь дзіцем да сябе. Перанёс пазьней да сябе пасьцель і трохі адзежы. Гэткім парадкам ён выратаваў, калі ня нас абаіх, дык напэўна маю дачку ад сьмерці з голаду. Апошнім куском хлеба дзялілася сям'я Орсаў з намі.

Разам апыніліся із сям'ёй Орсаў і ў Нямеччыне, а па вайне — і ў ЗША. Асабліва часта сустракаліся, як прыехалі ў Амэрыку. Жылі блізка. Часта з Д-рам Орсам сядзелі доўга на лавачцы на пляцы, што быў ля іхнага дому, ды гутарылі пра свае клопаты на эміграцыі, прафэсійныя пляны, зьмены настаўніцкае прафэсіі, на грамадзкія тэмы. Самай турбуючай ягонай думкай была праца ўзгадаваць Беларусамі маладое пакаленьне на эміграцыі. Быў ён у той час кіраўніком беларускае школы для дзяцей. Дзяліўся сваімі турботамі за будучыню сваіх дачок, за іхнюю адукацыю, якіх так бязьмежна любіў.

І не аднаму яшчэ чалавеку, як і мне, дапамог Д-р Орса на працягу свайго жыцьця. А ягоныя вучні перахоўзаюць памяць аб ім праз даўгія гады. Усе прамоўцы-вучні ды й сп-ня Зора Кіпель, чытаючы рэфэрат В. Пляскача, выціралі сьлёзы. Вартым быў гэтых сьлёз, шчырых сьлёз узгадаваўца малодзі, вартым быў і таго, каб адзіная школа, што насіла ягонае ймя, жыла й да сяньня ў Кліўленьдзе, як жыве памяць пра яго паміж ягонымі вучнямі. Не з дакорам гэта было мною ўспомнена ягоным вучням, можа іхнае віны ў гэтым ня было, але зь вялікім сумам я гэта прыгадала, што мы ўсе ў сваіх учынках далёка адстаём ад Настаўніка, Апостала праўды, й ад Аляксандра Орсы Чалавека.

Пасьля пасілкаваліся пры багатым буфэце ды праводзілі час у шчырых гутарках з нашымі гасьцямі зь Беларускай Парахвіі Сьв. Кірылы Тураўскага ў Рычманд Гіл Беларускае Незалежнае Царквы. Так добра было сустрэцца з Вамі, дарагія Суродзічы. І за гэтую нагоду спаткацца ўдзячныя мы застаёмся таму-ж Доктару Аляксандру Орсу. Вечная Яму Памяць!

Зінаіда Станкевіч

ПАДЗЯКА

Арганізацыйнаму Камітэту, што дня 2 сакавіка сёлета зладзіў Акадэмію-Памінкі на 20-ыя ўгодкі ад сьмерці сьв. пам. Д-ра Аляксандра Орсы, усім былым вучням, што прынялі ўдзел у памінальнай урачыстасьці, і тым, якія ня прыбылі, але прыслалі пісьмовыя прызнаньні й пашану Памерламу, а таксама ўсім Суродзічам, што прыбылі на памінкі, шчырую падзяку выказвае гэтай дарогай

Сям'я Памерлага

ПАМЁР ПЯТРУСЬ БРОЎКА

Як паведаміла савецкае тэлеграфнае агенцтва ТАСС, 23 сакавіка сёлета памёр у Менску ведамы беларускі савецкі паэта, грамадзкі, культурны й навуковы працаўнік Пятрусь Броўка.

На літаратурную ніву Пятрусь Броўка выступіў у 1926 годзе. Ён выдаў каля трох дзесяткоў кнігаў сваіх паэтычных твораў.

Быў ён песьняром наскрозь савецкім і партыйным, аднак у гадох пасьлясталінскіх прагучэлі ў ягонай творчасьці й матывы беларускага патрыятызму.

Да бясспрэчных ягоных заслугаў належала таксама ягоная дзейнасьць як галоўнага рэдактара Беларускай Савецкай Энцыклапэдыі, у першых тамох якое стараўся беларускую нацыянальную тэматыку асьвятляць больш аб'ектыўна, чымся рэкамэндавалася партыяй. Таксама прабаваў у гэтай Энцыклапэдыі часткава вызваліцца ад абавязваючага русыфікаваньня беларускае мовы, але гэтыя ягоныя намаганьні хутка былі партыяй спыненыя.

Шырэй і грунтоўней пра Пятруся Броўку будзе ў прысьвечаным яму артыкуле ў наступным нумары „Беларуса".

ФОНД ВЫДАНЬНЯ ЮБІЛЕЙНАЙ КНІГІ ЯНКІ КУПАЛЫ

На конта Фонду Юбілейнай Кнігі Янкі Купалы ў лютым 1980 г. былі атрыманыя ад наступных ахвярадаўцаў сумы: **М. Нікан — $160.00; Аддзел БАЗА ў Кліўленьдзе — $100.00; М. Заморскі — $75.00; П. Кажура, А. Корбут, Я. Азарка й А. Дубяга — $75.00; Ванда й Міхась Махначы — $50.00; Ванда й Міхась Махначы — $28.00;; усяго разам у лютым 1980 г. — $488.00. Разам з папярэднімі й банкавымі працэнтамі — $3,806.70.**

Усім Паважаным Ахвярадаўцам нашае шчырае беларускае дзякуй!

Рэдакцыйная Калегія Газэты „Беларус"

ВЫЯСЬНЕНЬНЕ

На просьбу сп. Ніка Вайтовіча з Рокфорду, штату Ілінойс, выясьняем, што атрыманыя ад яго $100.00 на Фонд Выданьня Юбілейнай Кнігі Янкі Купалы былі намі паквітаваныя ў № 270 „Беларуса" за кастрычнік 1979 году, але ня былі пералічаныя ўсе ахвярадаўцы, што на гэныя $100.00 зляжыліся. Дык пералічаем іх тут, ветліва іх перапрашаючы: Нік Вайтовіч — $50.00; Сьцяпан Сарока — $25.00; Ян Малец — $10.00; Васіль Нафрановіч — $10.00; Пётр Ракуць — $5.00.

КАМУ ГЭТА ПАТРЭБНА?

Ад даўжэйшага часу я чакала, што нехта больш красамоўны й спрактыкаваны ў публіцыстыцы парушыць гэтую справу. Нажаль, чакала, як відаць, дарэмна, бо й да сяньня тэма гэтая старанна прамоўчваецца згодна зь ведамай аксіёмай: „Каб хаця ўсё было ціха!".

Пераходжу да тэмы канкрэтна: у часапісе „Царкоўны Сьветач" (№ 28 за 1979 год) зьявіўся скарочаны перадрук із савецкае газэціны для Беларусаў Вольнага Сьвету „Голас Радзімы" (фактычна ня „Голас Радзімы", а голас ейных панявольнікаў), загалоўлены „Расчуліў да сьлёз..." Гутарка йдзе пра артыкул, прысьвечаны савецкай выставе ў Лёндане, што адбывалася ад 23 травеня да 10 чырвеня 1979 году, на якой былі адзначаныя дзьве савецкія рэспублікі — Беларусь і Грузія.

Мне ды, думаю, шмат каму зь Беларусаў цікава было-б ведаць, чаму „Царкоўны Сьветач" наважыўся ўшанаваць згаданую савецкую газэціну зьмяшчэньнем ейнага перадруку? Дый зьмест зацемкі ані не гарманізуе ні з назовам часапісу, ні з хрысьціянскай ідэялёгіяй ягонага зьместу. Добра ведаюць-жа ўсе Беларусы, і тыя із Саўт Рывэру, што вельмі часта гэны „Голас Радзімы" друкуе няверагодную хлусьню, асабліва пра нашую эміграцыю, пра найбольш дзейных ейных прадстаўнікоў, пра беларускія нацыянальныя дасягненьні нашых патрыётаў, ініцыятараў і ўдзельнікаў Першага й Другога Беларускіх Кангрэсаў, як і хлусьню й праважацыю пра ахоўнікаў нашых вёсак у часе Другое сусьветнае вайны ад нямецкіх карнікаў і савецкіх партызанаў ды ім падобныя нябыліцы.

Усё-ж чытаем мы гэтую бальшавіцкую газэціну, задарма нам прысыланую, часамі пасьмяёмся, часамі сплюнем, часам паківаем галавой над наіўнасьцяй ейных рэдактароў і пісакаў, калі, прыкладам, пішуць пра голад у ЗША ці абвінавачваюць Амэрыку за пагвалчаньне людзкіх правоў ці агрэсію ў Афганістане, Пакістане й г. д. Да ўсяго гэтага вельмі добра прыстае польская прыказка — назаві чалавека сланём, а ён хай даказвае, што ён ня слонь. Вось гэткую тактыку часта ўжываюць і бальшавікі ў сваёй прэсе. Дзеля гэткай вось мэты яны ў сваім „Голасе Радзімы" й зьмясьцілі артыкул пра Беларусаў, наведвальнікаў савецкай выстаўкі й канцэрту трупы „Харошкі" ў Лёндане, а таксама пра япіскапа Часлава Сіповіча. Ведаючы слабое месца нашае эміграцыі — любасьць і тугу за родным краем, бальшавікі выкарысталі гэтае сьвятое пачуцьцё, каб яго асьмяяць і апаганіць. І мелі ў гэтым посьпех, бо гэтую маню й кпіны паўтарыў „без камэнтароў", быццам выбачаючыся, што я тут ні пры чым,адказны за зьмяшчэньне ейны рэдактар для сваіх вернікаў, як выглядае, на тое, каб яны таксама лішні раз пасьмяяліся разам із савецкімі з патрыятызму беларускага япіскапа Часлава Сіповіча, якога родная мэлёдыя на савецкім канцэрце расчуліла да сьлёз.

І ніяк я ўсё-ж не магу зразумець прычыны гэтага паступку „Царкоўнага Сьветача". Асабліва сумна, што такое выступленьне ў прэсе здарылася якраз у часе, калі наладжваецца ўсё цясьнейшае супрацоўніцтва паміж рознымі групамі Беларусаў, калі ладзяцца супольна розныя нацыянальныя сьвяты, прыкладам, у Чыкага, Лёс Анджэлесе, Клійўлендзе, Лёндане й шмат дзе яшчэ. Тым больш ня можам зразумець мы ньюёркаўцы, што разам зь Беларусамі Нью Бранзьвіку й Саўт Рывэру, ладзім супольна слаўтутыя фэстывалі беларускай народнай спадчыны.

Пішучы пра гэта, усё вяртаецца тое дакучлівае пытаньне: у чым-жа завініў япіскап Часлаў Сіповіч і якую шкоду зрабіў ён камусьці із Саўт Рывэру?

Весткі пра выдатную грамадзкую, культурную й навуковую дзейнасьць Беларусаў у Лёндане шырака ведамыя. Ня будзем тут пералічаць дэтальна вынікаў гэтае дзейнасьці, у якой адну зь вядучых пазыцыяў займае япіскап Часлаў Сіповіч. Беларусы Лёндану, так як і ўсюды ў Вольным Сьвеце, маюць розныя пагляды, розныя веравызнаньні, і гэта ім ня перашкаджае згодна супрацоўнічаць на карысьць свайго народу. І нішто ім ня перашкаджае шанаваць адзін другога. Здавалася-б, што гэткія паводзіны Беларусаў Лёндану маглі-б быць узорным прыкладам для ўсіх нас у Вольным Сьвеце. На жаль, некаторыя Беларусы із Саўт Рывэру, у тым ліку й паважаныя рэдактары „Царкоўнага Сьветачу", іншае думкі.

Магчыма прычынай перадруку з „Голасу Радзімы" ў „Царкоўным Сьветачы" былі рэлігійныя перакананьні япіскапа Часлава Сіповіча. Але-ж усе, у тым ліку й япіскап Сіповіч, за свае рэлігійныя перакананьні нясем перад Богам адказнасьць мы самі. Усе хрысьціяне, да якога-б веравызнаньня яны не належалі, роўныя перад Богам. А нам, што верыць у Яго, пераказаў Ён свае запавядзі-законы, каб кіраваліся імі ўсе ягоныя вучнi. І пра гэта мы так добра ведаем у тэорыі, толькі часамі, з прычыны хіба абмежаванае нашае памяці, забываемся.

А пра беларускі савецкі канцэрт ансамбль „Харошкі", што спрычыніўся да падняцьця мною тэмы, зьмяшчаем далей адмысловы артыкул.

Зінаіда Станкевіч

ЗГУЛЯЛІ МАСЬЛЕНКУ — ЯК НАЛЕЖЫЦЦА!

Сёлета 10 лютага спраўляла Масьленку ў Нью Ёрку ў будынку нашае Царквы пры Атлянтык авэню 401 Акруговая Управа БАЗА тыдзень раней, бо 17 лютага, калі яна прыпадала, мелася быць занятая заля. Што-ж, ад прыбытку — галава не баліць — дзьве масьленкі, гэткім парадкам, давялося нам спраўляць. Адну ў большай беларускай сям'і суродзічаў, другую — у меншай сваёй роднай сямейцы. Можа й таму, што тая другая была калянадарнай масьленкай, то й сьнежок цярушыў у той дзень ды падаваў нас успамінам нашае беларускае белае зімы.

Дзень 10 лютага быў бясьсьнежны, шэры, але з прычыны зыбраных усіх разам у царкве набіраў сьвятла. Рады былі прыхаджане бачыць на абедні аж двух сьвятароў: свайго а. Расьціслава ды госьця з Дэтройту — а. Янку Бруцкага. Яны супольна й адслужылі паніхіду па памерлым ня так даўно інж. Міколу Гарошку. Так як і ў людзкім жыцьці, было ў гэты дзень месца і на сум, і на радасьць.

І хоць ня можна пахваліцца, што заля была перапоўненая, усё-ж грамада зыбралася адмысловая: прыйшлі людзі, гэтым разам тыя, што мацелі прыйсьці, ня зь нейкага абавязку ці прынукі, прыйшлі дый прыехалі здалёк і тыя, што прывыклі ды ўпадабалі такія сяброўскія сустрэчы, што любяць паслухаць беларускую народную песьню ды й свой голас далучыць да супольнага сьпеву, асабліва калі між сьпявакамі й гэтым разам не бракавала нашага выдатнага пяюна Пётры Конюха.

Адным словам зыбраліся адна-думцы, дык і чуліся пасвойску, паземляцку. Усе цётачкі ды дзядзькі (што перасталі быць у той час афіцыйнымі спадарынямі й спадарамі) уселіся за сталамі каля таго, хто схацеў, ды пасьля пабагаслаўленьня ежы сьвятарамі, пачалі завіхацца каля яе. Дый было каля чаго завіхацца, бо знакамітая была ежа: бліны з маслам ды сырам, як вымагала нашая традыцыя („А мы масьленку дажыдалі, гару сырам набівалі, яе маслам палівалі!"). Елі тыя бліны і зь верашчакай, ласаваліся любовымі скварачкамі ды іншымі ласункамі. А калі выбіліся із сілаў тыя гаспадынькі, пякучы бліны, зьявіліся ахвотнікі-памагатыя за прыкладам дзядзькі Валодзі, які першым, падняразаўшыся хвартухом, важна стаў каля пліты з апалонікам ды выпякаў тыя наздраватыя блінцы. У міжчасе за сталом чуліся жарты й сьмех. Прыкладваліся далікатна й да чарак, зычылі здароўя суседзям... „Із смакам елі ды багата, на тое-ж даў Бог людзям сьвята", — як сказаў некалі Якуб Колас.

Зь вялікай увагай прысутныя выслухалі ўсё тое, што пра Масьленку расказала Цётка Зіна: як праводзілі той вясёлы дзень на бацькаўшчыне ды ейные мясцічнае значаньне, што прыпісвалі ёй нашыя продкі, як сьвята канца зімы ды перамогі сонца-цяпла.

І тое цяпло із сустрэчы, і задавальненьне із супольнае бяседы й панесьлі мы ў свае хаты, удзячныя тым, што спрычыніліся да таго, што гэтак слаўна, як адна беларуская сям'я, згулялі Масьленку.

Зіна Ст.

ТАНЦАВАЛЬНЫ АНСАМБЛЬ „ХАРОШКІ"

Харошкі — гэта назоў невялікае вёскі на Магілеўшчыне, што разьмясьцілася сярод прыдняпроўскіх лугоў і хвойных лясоў. Вёска тая здаўна праслаўлілася жартоўнымі танцамі й песьнямі. І ня дзіва, што з часам паўстала група мастацкае самадзейнасьці, якая із сваімі мастацкімі выступленьнямі пачала наведваць і суседнія вёскі. Здарылася так, што група трапіла аднойчы на рэспубліканскі агляд мастацкае самадзейнасьці ў сталічны Менск, дзе яна атрымала энтузіястычнае прыйманьне ад гледачоў і слухачоў. Найбольшы посьпех на гэным выступленьні меў танец роднае вёскі — „Гусарыкі". Гэта танец-гульня вяскове моладзі. Сюжэт танца бярэ свае вытокі з народнае прыказкі: „Восем дзевак — адзін я, куды дзеўкі — туды я". Хлопец пачынальнік прабуе закружыць у танцы групу дзяўчат, але, зьнямсканы, трапляе ў сьмешнае становішча няўдаліцы.

На паказе ў Менску ніхто з балетмайстроў не зацікавіўся гэтым выступленьнем настолькі, каб заапякавацца групай. І толькі шчасьліваму выпадку сустрэчы ў сваёй вёсцы з двума маладымі прафэсійнымі харэографамі: Валянтынай Дудчанкай (Гаезай) і Мікалаем Дудчанкам, якія зрабілі запісы танцаў ды пазьней пры нагодзе пра іх успомнілі, „Харошкі" выйшлі ў людзі. Здарылася гэта, калі згаданым харэографам было даручана ачоліць маладзежны харэаграфічны ансамбль Беларускай Філярмоніі, што пра тыя запісы яны ўспомнілі, вельмі прыдаліся ім у працы. А назоў роднае вёскі так і застаўся за імі правам спадчыны, як і тыя танцы ды песьні.

Ансамбль пачаў наведваць савецкія рэспублікі ды й замежжа. Пасьля наведаньня ім у 1976 годзе Даніі, гэтак выказаўся аб ім дацкі крытык у ваднэй з дацкіх газэтаў: „Гэта быў фэервэрк народных танцаў і песеннага мастацтва". А пра танец „Гусарыкі" ён сказаў: „Пэсьць танцавальных параў — гэта прыгожыя дзяўчаты й хлопцы. Трынаццаты — маленькі чалавечак (Хведар Балабайка — салісты групы) зь вялікім талентам. Ягонае майстроўства танца цудоўнае, а гумар настолькі тонкі й высакародны, што міжволі ўспамінаеш Чапліна..."

У рэпэртуары ансамблю другі складаны танец-гульня з роднае Магілеўшчыны-„Добры вечар". Гэта вясковыя вячоркі зь лірычным сьпевам ды павольным карагодам, што паступова пераходзіць у тэмпэрамэнтны народны танец „Мітусь". Есьць у іхным рэпэртуары й старадаўняя кадрыля „Лянсей", полька „Вясёлуха" й г. д., а касьцюмы да кожнага танцу іншыя. Танцорам дапамагаюць музыканты, што йграюць кажны на нескалькіх інструмэнтах: старадаўніх беларускіх цымбалах, дудцы, лiры, басэтлі й іншых. Вышэй прыведзеныя весткі часткава выкарыстаныя з артыкулу беларускага знаўцы народнае песьні й танцу Г. Загароднягa, што надрукаваны быў у 1977 годзе у менскім беларускім часапісе „Работніца і Сялянка".

Ягонай прафэсіянальнай ацэнай ансамблю „Харошкі" закончу гэты кароткі артыкул: „Харошкі' зрабілі першыя крокі ў мастацтве. Іх творчае жыцьцё толькі пачынаецца, але адразу можна сказаць, што іхья яны выбралі правільны — быць прапагандыстамі ўсяго таго, што многія гады ляжала някранутым багацьцем, схаваным ад вачэй сяньняшніх пакаленьняў і павінна быць вернута народу ня проста, як этнаграфічны экспанат, а як мастацкі твор высокае клясы... і дзе-б яны ня выступалі ў працоўных пасёлках Беларусі, у рэспубліках нашае краіны ці за мяжой — іх самабытная творчасьць знаходзіць шматлікіх прыхільнікаў. Гэта дадае выканаўцам новыя сілы й прыносіць творчае натхненьне".

Так як ансамблю „Песьняры", гэтак і „Харошкам" невядома, што прынясе будучыня. Можа й апаганяць іхныя гаспадары той старадаўні беларускі народны фальклёр, старым навыкам пераробяць у цыганска-расейскі ансамбль, а вышываныя касьцюмы заменяць сарафанамі ды какошнікамі, але пакуль што людзі на бацькаўшчыне дый у замежжы знаёміцца із самабытным багатым народным скарбам нашага народу. Таму й злавацца на іх ды байкатаваць іхныя выступленьні Беларусам у Вольным Сьвеце, на маю думку, няма патрэбы.

Зінаіда Станкевіч

ІЗНОЎ У БЕЛЫМ ДОМЕ

Апошні раз у Белым Доме былі мы ўвосені, 5 кастрычніка летась, на спатканьні з Папам Паўлам Другім. Былі мы адны з трох тысячаў, якія былі запрошаныя, каб прывітаць высокага госьця ў амэрыканскай сталіцы. Уражаньні й успаміны аб наведаньні Белага Дому засталіся глыбокія. І ня мроілася навет нам, што гэтак хутка ізноў будзем у Белым Доме, цяпер ужо ў больш інтымнай кампаніі й з больш сямейнай нагоды. А нагодай былі прыйма-танцы 13 лютага сёлета ў вадзнаку Дня Сьвятога Валянтына — традыцыйнага амэрыканскага сьвята сяброўства й каханьня.

Прыйма адбывалася ў цэнтральнай частцы Белага Дому. Госьці разьмясьціліся ў розных пакоях, разглядаліся, гаварылі. Чырвоны, зялёны й сіні пакоі, з прыгожай мэбляй, абразамі, былі ўлюбленым месцам меншых групак. У ўсходнім пакоі йграла аркестра кадэтаў Морскай Акадэміі Анапаліс. Мэлёдыі прыемныя й мяккія. Людзі пачалі патроху танцаваць. Танцоры я зь Вітаўтам не вялікія, але й мы пусьціліся ў скокі, каб некалі сваім унукам расказаць, што й мы скакалі ў Белым Доме.

У афіцыйным сталовым пакоі было расстаўлена мноства смачнай ежы. Напіткі, віно, шампанскае й фруктовыя сокі былі стратэгічна разьмешчаныя амаль ува ўсіх пакоях.

Ня была-б я жанчынай, каб не зьвярнула ўвагі на адзеньне іншых жанчын. Вось-вось суkенкі былі густоўныя, дабротныя, але простыя, дзеўбу суkенак было мала й яны кідаліся ў вочы. Наагул заўважалася, што жанчыны стараліся, каб ня быць залішне ўбранымі. Тон зададзены цяперашнімі гаспадарамі Белага Дому — працьця й шчырасьць — заўважаецца адразу.

Хутка пасьля 9-ай гадзіны, пасьля канфэрэнцыі (якраз у гэты дзень а 8-ай гадзіне ў другой частцы Белага Дому Прэзыдэнт Картэр меў прэсавую канфэрэнцыю) зьявіліся Прэзыдэнт і Першая Лэдзі.

Першая Лэдзі сказала колькі словаў прывітаньня й зазначыла, што гэта першае іхнае сьвяткаваньне Дня Валянтына ў Белым Доме, што Прэзыдэнт вельмі любіць танцаваць і добра танцуе, але цяпер маюць мала нагодаў і часу на гэта. Прэзыдэнт зазначыў, што пасьля цяжкага дня ён вельмі рады адпружыцца, паскакаць ды пагутарыць із сябрамі. Патанцавалі й яны трохі, але хутка пачалі хадзіць паміж гасьцей, вітацца, гаварыць, жартаваць.

Удалося й нам перакінуцца колькімі словамі зь Першай Лэдзі й з Прэзыдэнтам Картэрам. Вітаўт, як Вітаўт, ізноў не прамінуў, каб ня ўставіць колькі словаў і пра Беларусь ды пра Беларусаў.

Наагул вечар прайшоў вельмі прыемна, міла й памысна.

Вось і Беларусы паскакалі ў Белым Доме!

Зора Кіпель

ПАМЁР УКРАІНСКІ ПАЭТА БАРЫС АЛЕКСАНДРЫЎ

21 сьнежня летась у Таронта, Канада, на 58-ым годзе жыцьця трагічна загінуў у аўтамабільнай катастрофе ведамы ўкраінскі паэта, публіцысты й культурны дзеяч Барыс Александрыў.

Барыс Александрыў (запраўднае прозьвішча Грыбінскій) нарадзіўся 21 ліпеня 1921 году ў Ружыні на Жытоміршчыне. Ён аўтар шматлікіх зборнікаў паэзіі, сярод іх „Мої дні" (1946), „Туга за сонцам" (1967), „Колакруг" (1972), „Каменны бераг" (1975). Пад псэўдонімам Сьвірыд Ломачка пісаў таксама гумарыстычныя апавяданьні. Быў рэдактарам і суродактарам часапісаў „Промінь", „Наш шлях", „Літаўры", „Молода Україна" й інш.

Беларускаму грамадзтву Барыс Александрыў ведамы як перакладнік вершаў Максіма Багдановіча, Алеся Салаўя, Масея Сяднёва, Уладзімера Дудзіцкага ды іншых.

В. З.

ПАМЯЦІ ЗАСЛУЖАНЫХ СУРОДЗІЧАЎ

20 студзеня сёлета споўніўся адзін год, як адыйшоў ад нас на вечны супачынак наш дарагі сябра сьв. пам. палкоўнік Аўген Трусаў. Група іхніх сяброў Беларускага акругі Ле Крэзо-Моншана-Монсо ў Францыі належна адзначыла гэтыя ўгодкі й годна ўшанавала памяць памерлага.

Кораткa перад гэтым 14 лістапада 1979 году памёр раптоўнай сьмерцяй яшчэ адзін наш дарагі сябра — нязломны змагар за Беларусь сьв. пам. Франук Рашкевіч. Дзеля абраду пахаваньня былі запрошаны зь Лёндану а. Аляксандар Надсан, які прыбыў да нас ужо 18 студзеня. У касьцеле Сьв. Аўгена ў Ле Крэзо а. Аляксандар адслужыў вячэрню, падчас якой група сяброў памерлага супольна малілася за душу сьв. пам. Франука.

У нядзелю 20 студзеня ў касьцеле ў горадзе Моншана зыбраліся ўзноў сябры й прыяцелі на ўрачыстую Літургію, адпраўленую а. Аляксандрам па сьв. пам. Аўгену Трусаву на дзень першых угодкаў ягонае сьмерці. Айцец Аляксандар сказаў вельмі павучальную казань, а аматарскі хор пяяў вельмі прыгожа. Пасьля Літургіі ўсе прысутныя разам із сям'ёй Аўгена Трусава паехалі на магільнік, дзе на магіле памерлага паклалі памятную пліту зь беларускай нацыянальнай эмблемай і надпісам: „Змагары Беларусы — сваіму Каманьдзеру".

У часе побыту ў нас а. Аляксандра Надсана мы мелі нагоду пачуць ад яго шмат новага й цікавага з жыцьця й дзейнасьці нашае эміграцыі й наагул пра беларускія справы ў сяньняшнім сьвеце. На другі дзень а. Аляксандар злажыў візыту францускаму біскупу дыяцэзіі Ошэн ды ад'ехаў у Парыж. Мы-ж засталіся з прыемнымі ўспамінамі й пажаданьнямі, каб гэткія сустрэчы зь беларускім сьвятаром адбываліся часьцей, але ня з гэткіх нагодаў.

Б. Н.

УШАНУЙМА НАШЫХ ЗАСЛУЖАНЫХ ЛЮДЗЕЙ!

Нямала ў нас ёсьць вялікіх заслужаных людзей, пра жыцьцё й дзейнасьць якіх мала хто ведае. А ў будучыні, калі адыйдзе нашае пакаленьне, то яшчэ менш будуць пра іх ведаць нашыя нашчадкі. Таму, каб ня губляць на дарозе гісторыі, а зьбіраць пра іх весткі ды пераказаць сваім і чужым, якіх людзей мы маем сяньня й будзем мець у будучыні, варта выдаць альманах біяграфіяў 100 заслужаных Беларусаў.

Практычна трэба выбраць рэдакцыйны камітэт, каб пачаў зьбіраць патрэбныя матарыялы, а таксама й грошы на выданьне згаданага альманаху біяграфіяў. Зь месца прапаную выбраць у рэдакцыйную калегію наступных людзей: праф. А. Адамовіч, рэдактар Ст. Станкевіч, д-р Янка Запруднік, Прэзыдэнт Рады БНР д-р В. Жук-Грышкевіч, В. Панцуэвіч і Л. Галяк.

На зьбіраньне матарыялаў і іхнае апрацаваньне каля 5-6 бачынаў для кажнага — працягнецца можа год і больш.

На гэтую мэту заплачу 200 аўстралійскіх даляраў.

У закранутай д-рам Я. Малецкім справе трэба зьвярнуцца паводля наступнага адрысу:

Mr. J. Malecki, M.D., M.B., B.S.
8A Ethel Street
Burwood, N.S.W. 2134
Australia.

ШТО ЧУВАЦЬ?

Кніжка Ўладзімера Глыбіннага (праф. Ул. Сядуры) пра Язэпа Пушчу — „Паэта з Божай ласкі. Успаміны і роздум пра Язэпа Пушчу (1902-1964)" — выйшла з друку ў Нью Ёрку летась. Літаратурны крытык Глыбінны дае агляд і аналіз творчасьці аднаго зь вядучых узвышэнцаў 1920-ых гадоў, які стаўся ахвяраю сталінскага тэрору.

У выданьні Беларускага Харытатыўна-Адукацыйнага Фонду выйшла летась брашура Яна Пятроўскага „Старажытная грэцкая клясыка (у межах нашае супольнасьці)" (27 б.) і № 2-3 афіцыйнага часапісу Фонду „Анаграфы" (б. 30 б.) У выдавецтве Фонду да гэтага часу выйшлі трынаццаць выданьняў, сярод якіх: „Дыялёгі Плятона" ў перакладзе й з камэнтарамі Яна Пятроўскага, „Роздумы Марка Аўрэліюса" ў перакладзе Міхася Кавыля, праца Яна Пятроўскага „Лепшыя думкі чалавека", ягоны-ж пераклад у беларускую мову „Унівэрсальнае Дэклярацыі Правоў Чалавека", „Старажытная грэцкая клясыка". У Фондзе можна набыць таксама „Ангельска-беларускі слоўнік" (каля 4000 словаў, Ян Пятроўскі, ратагарнае выданьне, Лінц, Аўстрыя, 1946). (цана: 5 дал.). Па ўсе гэтыя выданьні пісаць трэба на адрас:

Byelorussian Charitable Educational Fund
1716 N. E. 7th Terrace
Gainsville, Fla. 32601, USA.

Беларускі іншадумец Міхал Кукабака згадваецца ў вагглядзе стану ўжыцьцяўленьня людзкіх правоў у сьвеце, зробленым урадам ЗША й апублікаваным у канцы году летась. Агляды гэткія ўрад ЗША забавязаны рабіць двойчы на год ды падаваць іх да ведама Кангрэсу ЗША. Ад часу падпісаньня Гэльсінкаўскага пагадненьня ў 1975 годзе гэта ўжо сёмы гэткі агляд.

У пераліку перасьледаваных у Савецкім Саюзе абаронцаў правоў чалавека пра М. Кукабаку сказана: „Беларускі іншадумец Міхал Кукабака быў арыштаваны й засуджаны на тры гады турмы за зьнеслаўленьне савецкае дзяржавы. Ён апублікаваў шмат неафіцыйных нарысаў пра людзкія правы, правы рабочых і правы нацыянальных мяншыняў".

Новы матарыял пра беларускага іншадумца Івана Карэйшу трапіў на Захад у канцы лютага сёлета. Гэта ўрывак ліста Карэйшы да свае цёткі (пісаны 1 лістапада летась), у якім ён жаліцца, што яго без асновы трымаюць у псыхіятрычным шпіталі ды прымусова „лечаць". „Я, здаровы чалавек, — піша ён, — знаходжуся на прымусовым лячэньні на псыхіятрыі й напоўна з паўгоду пратрымаюць мяне. Ня ведаю, ці ператрываю я ўсё гэтае лекаваньне й лекі... Дарагая цётачка, калі здолееш чым-небудзь мне дапамагчы, то памажыце... памажыце мне вырвацца з псыхіятрыі, каб мяне не закалолі... Дарагая цёця..., прашу выбачайце, што Твой пляменьнік гэткі неспакойны ды ўзьняўся на законнасьць".

Жыхарства БССР, паводля перапісу 1979 году (гл. „Зьвязда", 10 студзеня 1980) станавіла на дзень 17. I. 1979 г. 9 мільёнаў 560 тысячаў. Ад 1970 году яно павялічылася на 558 тысячаў чалавек. Гарадзкога жыхарства цяпер у БССР 5 мільёнаў 263 тысячы (55% ад усяго жыхарства рэспублікі; у 1970 г. было — 43%).

Выйшаў з друку № 23 грамадзка-палітычнага й літаратурна-мастацкага часапісу „Беларуская Думка". Нумар пачынаецца артыкулам „Сьціплы юбілей" на тэму 20-годзьдзя часапісу. У нумары зьмешчаныя матарыялы на юбілей „БД", вершы Я. Юхнаўца, А. Змагара; праца артыкулу А. Калубовіча „На крыжовай дарозе"; працяг апавяданьня А. Саковіч „Паміж Сцылляй і Харыбдай"; апавяданьне К. Юхневіча „А праўда — можа заўтра?", арт. „Удзел БВФ у XII канфэрэнцыі ВАКЛ"; арт. Ул. Брылеўскага „Цьвярозы голас Палякаў" ды іншыя матарыялы, а таксама хроніка.

Шчыра вітаем „Беларускую Думку" зь юбілеем. У рэдкалегію часапісу ўваходзяць: М. Бахар, Ул. Брылеўскі, А. Даніловіч (галоўны рэдактар), М. Кавыль, І. Касяк, а. С. Коўш, В. Цярпіцкі. Адрыс рэдакцыі:

34 Richter Ave., Milltown, N. J. 08850.

Выдае „БД" Беларускае Выдавецкае Таварыства: І. Шчорс — старшыня, М. Сенька — сакратар, М. Палюховіч — скарбнік.

МАНАЛІТНАЯ СЯМ'Я АДЭЛЯІДЫ ВЕСЯЛІЦЦА

Беларуская Парахвія й Беларускае Аб'еднаньне ў Паўдзённай Аўстраліі наладзілі традыцыйнае спатканьне Новага Году паводля старога стылю ў нядзелю 13 студзеня 1980 году ў прыгожай польскай залі імя Капэрніка. Там-жа адбыўся вялікі баль, прысутных на якім было каля 400 асобаў. Аркестра „Аўра" выдатна йграла народныя й мадэрныя танцы.

Для ўсіх прысутных было неспадзеўкай, калі чатыры пары вучняў, маладых беларускіх танцораў, у нацыянальных вопратках зьявіліся на сярэдзіне залі й пратанцавалі беларускую „Лявоніху" пад кіраўніцтвам сп. М. Бурноса.

У залі прысутнічалі й разам з намі вясяліліся дзьве асобы з бацькаўшчыны, якім пажадалі вясёлага побыту ў Аўстраліі й шчасьлівага павароту на бацькаўшчыну ды прапялі ім шмат год.

Вельмі было прыемна спаткаць і пагутарыць з гасьцямі з Мэльбурну, якія адмыслова прыехалі ў Адэляіду на баль за 700 кілямэтраў.

Янка Яр

ТВОРЫ ЯНКІ ЗОЛАКА

Летась у Выдавецтве „Адгук" у Саўт Рывэры выйшаў том першы твораў Янкі Золака. У гэты том увайшлі тры зборнікі паэты, якія не былі выдадзеныя паасобна: „Агонь душы", „Неба роднага скрылёчык" й „Крылатае сэрца". У томе ўсіх разам 88 вершаў, напісаных у час мінулае вайны й у першых паваенных гадох. Агульная ідэйная скіраванасьць усіх вершаў — патрыятычная любасьць да роднага краю й наважанасьць змагацца за ягонае вызваленьне, адным з прыкладаў чаго — ніжэй прыведзены верш

СУМ ПА РАДЗІМЕ

З краю роднага, з роднага дому,
У чужы і няведамы край
Мяне вынёс мой лёс-пустадомак
Сумаваць і паволна ўміраць.

Я жыву і — здаецца — вясёлы
Па чужацкай вандрую зямлі,
Толькі сьняцца мне нашыя сёлы,
Сьняцца любыя сэрцу палі.

Сьніцца мне: на вячорках дзявочых
Песьні роднай срэбрам зьвіняць...
Сьлёзы горкія льліюцца мне з вочаў,
Аніяк не магу іх суняць.

І тады я паволна згараю
У пякучай сардэчнай журбе..!
О, мой любы, гаротны мой Краю,
Як-жа цяжка мне жыць безь цябе!

14 сакавіка 1945 году.

Том абыймае 233 бачыны друку й каштуе ўсяго 5 даляраў.

Выпісваць паводля адрасу:

Mr. Anton Danilovich, 34 Richter Avenue, Milltown, N. J. 08850 USA

АДЫЙШОЎ НА ПЭНЬСІЮ

Дня 1 сьнежня 1979 году пайшоў на цяжка запрацаваную перадчасную пэнсію з прычыны нездавальняючага эканамічнага палажэньня хвабрыкі, на якой працаваў, наш сябра ў Францыі Міхась Булыга. Усё сваё жыцьцё ён быў нястомным змагаром за Бацькаўшчыну Беларусь. Дарогі ягонага жыцьця былі даўгія й далёкія: Нямеччына, Францыя, Чужаземны Легіён, Афрыка, Індакітай ды ўзноў Францыя, а там праца на хвабрыцы мэталюргіі. Ніколі не забываўся й грамадзкай беларускай дзейнасьці.

Шчыра жадаем яму добрага здароўя й даўгога жыцьця для дабра ягонае сям'і й на карысьць Бацькаўшчыны. Сто год!

Сябры

КОРМ ЖЫВЁЛЫ... „ПАФРАНТАВОМУ"...

(ЗАМЕЖ ФЭЛЬЕТОНУ)

Беларускі савецкі часапіс „Беларусь" у № 12 за сьнежань 1979 году піша пра вялікую леташнюю засуху ў Беларусі й захады, якія зрабілі савецкія ўлады, каб запабегчы катастрофе недахопу корму для жывёлы.

Часапіс піша: „Ні май, ні чэрвень не аздобілі сёлета беларускіх палеткаў ніводным дажджом. На вачох чэзьлі пад сьпякотнымі праменьнямі пякельнага сонца лугавыя травы, трацячы жыватворныя сокі. Спэцыялісты з трывогай прадказвалі: з-за нябывалай сьпёкі чакаецца вялікі недабор збожжа. Да гэтага часу лугі ў многіх мясцінах таксама выгарэлі й маглі даць толькі палову ўкосу. Абставіны складваліся надзвычай складаныя. Недабор кармоў пры неўраджаі збожжа пагражаў падкасіць жывёлагадоўлю. Страты-ж грамадзкага статку папоўніць вельмі цяжка..."

„Людзі згадалі першыя пасьляваенныя гады. Надзвычай цяжкі быў час: запушчаныя палеткі, змарнелая, худая жывёла, якую напрадвесьні карміла ірадка саломаю са стрэх... Але людзі, адолеўшы фашысцкую навалу, мужна пераносілі тыя цяжкасьці, працавалі, не пакладаючы рук. І перамаглі. Таму й сёлетнім летам людзі з надзеяй і ўпэўненасьцю пазіралі наперад: „Нічога, адужаем! Пасьля вайны было куды цяжэй..."

„У трывожныя летнія дні Цэнтральны Камітэт Камуністычнай Партыі Беларусі зьвярнуўся да ўсіх жыхароў гарадоў і вёсак, да калгасьнікаў і рабочніка, студэнтаў і воінаў, служачых і школьнікаў з заклікам папрацаваць на нарыхтоўцы кармоў паўдарнаму, „пафрантавому". Нязвычайныя для мірнага часу словы „пафрантавому" дакладна перадавалі напружанасьць сытуацыі. Патрэбна было скасіць ня толькі выгаралыя лугі, але й прабіцца ў непраходныя балоты, забалочаныя поймы рэк, выкасіць усе лясныя паляны й няўдобіцы. Паводля папярэдніх падлікаў, апэрацыя „зялёнае жніво" павінна была прыцягнуць да сенакосу й нарыхтоўкі галінкавага корму дадаткова 800 тысячаў чалавек. Для рэспублікі-партызанкі, дзе ня гэтак даўно аднавіўся даваенны ўзровень насельніцтва, гэты заклік азначаў па сутнасьці поўную мабілізацыю людзкіх рэсурсаў..."

Далей аўтарка Эма Луканская апісвае больш падробна гэную „мабілізацыю людзкіх рэсурсаў" на „зялёнае жніво" й здабыцьцё „галінкавага корму". Яна нічога ня згадвае, адкуль узяліся ў змэханізаванай на полі Беларусі так шмат косаў, тымчасам як пра нiякую мэханізацыю гэтае працы, калі „сьпякота паклікала ў бой", ня згадваецца. Відаць, што косы былі ўзятыя ў „прыватнікаў", бо ведама-ж, маючы нейкі малюпасенькі прысядзібны ўчастак, без касы не абыйдзешся. І піша Эма Луканская адно пра нарыхтоўку корму для „грамадзкага статку". А што пра прыватны? Калі й як для яго нарыхтоўвалі корм?

Аўтарка згадвае й ці аднаго „героя" таго „сьпякотнага бою", у тым ліку й розныя „баявыя брыгады". Зноў-жа нічога ня згадваецца пра ніякія адзнакі ці ўзнагароды асілкам „зялёнага жніва" й нарыхтовак „галінкавага корму", што нарыхтавалі тысячы цэнтнараў „травяной і лісьцева-галінкавай масы". Але ў канцы артыкулу чытаем перасьцярогу: „І яшчэ неабходна памятаць, што кажны цэнтнар вітамінавай мукі, іншых прыгатаваных кармоў трэба зьберагчы й пагаспадарску ашчадна выкарыстаць".

Пра нешчасьлівы факт леташняе сьпёкі й неўраджаю ў Беларусі згадваем з прычыны іншае, але ўжо ўладарамі бальшавіцкае каляніяльнае імпэрыі сьцягнутае на сябе бяды. Як ведама, Савецкі Саюз зрабіў вялікія закупы збожжа й кукурузы ў Задзіночаных Штатах і Канадзе, мусіць, відаць, каб папоўніць і недахоп таго корму для жывёлы, да якога прычыніліся сьпёка. А сьпёка гэная-ж была, пэўна, ня толькі ў Беларусі. Але пасьля сьпёкі й таго вялізнага бою за нарыхтоўку траўнога галінкавага корму прыйшла зіма й з ёй бальшавіцкі захоп Афганістану. І заходнія дзяржавы, перадусім Задзіночаныя Штаты, пастанавілі заразаваць на гэтую наглую бальшавіцкую агрэсію. Вось што чытаем у мясцовай канадыйскай газэце „Таронта Сан" пад загалоўкам „Менш корму, дык савецкі статак жывіцца галінкамі".

„Заходнія сельскагаспадарскія экспарты прадказваюць, што з прычыны ўстрыманьня Амэрыканцамі збожжа давядзецца, відаць, савецкім сялянам дакармліваць жывёлу галінкамі й саломай. І савецкі сельскагаспадарскі экспарт прызнаўся, што з прычыны ўстрыманьня Амэрыканцамі даставы збожжа давядзецца зьмяніць корм хатняму статку. Усё-ж ён цьвердзіў, што Савецкі Саюз выжыве навет безь імпарту амэрыканскага збожжа. Заходнія сельскагаспадарскія экспарты мяркуюць, што савецкія сяляне будуць рабіць дамешкі рэчываў, такіх як галінак ці саломы, якія маюць нізкую пажыўную якасьць. Яны сказалі, што савецкія сяляне ў Беларусі ўжо сякуць дробныя галінкі дрэваў, каб павялічыць жывёльны корм. Ужываючы такі корм, зьніжаецца вага жывёлы, што ў сваю чаргу спрычыняецца да недахопу мяса ў савецкіх крамах".

„Прэзыдэнт Картэр устрымаў (з прададзеных 35-ці мільёнаў тонаў) 17 мільёнаў тонаў збожжа, каб адгадзіцца Саветам за іхнюю інвазію Афганістану. Дэпартамэнт сельскае гаспадаркі Задзіночаных Штатаў сказаў, што, не зважаючы на ўстрыманьне паставаў збожжа, Савецкі Саюз атрымае звыш 25 мільёнаў тонаў яго".

Гэткае паведамленьне перадае з Масквы агенцыя УПІ (Юнайтыд Прэс Інтэрнэшэнал). Гэтта няма ніякае прапаганды. Вольныя заходнія дэмакратычныя дзяржавы пастанавілі пакараць Маскву за ейную агрэсію ў Афганістане. І калі спалучыць той час, калі „сьпякота паклікала ў бой", з тым, што сталася з прычыны бальшавіцкага паходу на Афганістан, дык сытуацыя корму жывёлы выглядае зусім ня весела. Бальшавікі ў Кабуле й іншых акупаваных гарадох нявінныя й глыбака рэлігійнага афганскага народу гвалцяць вайну й зьнішчаюць людзей у імя няжыцьцёвай тэорыі, а галоўна каб пашырыць межы свае каляніяльнае імпэрыі, а галодныя каровы грызуць у хлявох галінкі й салому. Калі й тых уволю, бо-ж, як нам так каляры́тна апісала ў часапісе „Беларусь" Эма Луканская, рыхтавалі „галінкавы корм" і ў той сьпякотныя май і чырвень...

Ды, пэўне-ж, перажывуць, асаблівая тыя любімцы й героі з „роднай партыі", а што калгасьнік мяса ня будзе есьці, дык Маскве на гэта наплявваць. Бо, ведама-ж, за Афганістанам ляжыць Пакістан ды й Іран, а там нафтавае багацьце нязьмернае... Трэба пхаць, разбудоўваць і пушчаць у рух ваенную машыну, мардаваць, лiквідаваць новыя мільёны людзей. Дык ці-ж якая калгасная карова ці авечка можа спыніць гэты працэс?

К. Акула

АГУЛЬНЫ СХОД БЕЛАРУСКАГА АБ'ЕДНАНЬНЯ Ў ПАЎДЗЕННАЙ АЎСТРАЛІІ

17 лютага сёлета адбыўся перавыбарны сход Беларускага Аб'еднаньня Паўдзённае Аўстраліі ў Адэляідзе. Старшыня Ўправы Аб'еднаньня зрабіў кароткую інфармацыю за два мінулыя гады дзейнасьці й з грашовага стану арганізацыі, што агульны сход адобрыў. Пасьля гэтага была выбраная новая Ўправа на наступную двухгадовую кадэнцыю ў гэткім складзе: старшыня — Янка Ролсан, заступнік старшыні — Парфір Трысмакоў, сакратар — Уладзімер Акавіты і скарбнік — Васіль Яновіч.

Пасьля сходу Беларускае Аб'еднаньне сумесна з Парахвіяльнай Радай наладзілі сяброўскую бяседу ў прыцаркоўнай залі. Бяседа адбылася якраз у запусную нядзелю ў прысутнасьці каля 90 асобаў. Сп. Вічанін і сп. Пачопка смажылі мяса й каўбасы, а нашыя руплівыя жанчыны ўдала й смачна падрыхтавалі ежу, за што шчырае ўсім дзякуй.

Калі прысутныя падсілкаваліся, папрасілі нашага акардыяністага М. Кандрусіка паказаць свой таленавітай ігрой. Гэтак распачаліся агульныя скокі, а далей пачуліся нашыя народныя песьні, гоман і жарты. Гэтак вось нашыя сябры адзначылі запусны дзень у вельмі прыемнай і вясёлай атмасфэры.

Янка Яр

ПАПРАЎКІ

У студзеньскім 273-ім нумары газэты „Беларус" за 1980 год у маім артыкуле „Братняя дапамога' ці каляніяльная эксплятацыя?" ўзьніклі недакладнасьці, што патрабуюць наступных папраўак:

Замест другога сказу трэйцяга абзацу трэйцяй калёнкі трэба чытаць: „У статыстычных гадавіках „Народнае хозяйство СССР", напрыклад, падаюцца толькі абсалютныя лічбы пра нацыянальны даход усяго СССР. На аснове выпадковых даданых, якія раней прасочваліся ў рэспубліканскі друк БССР, можна было вылічыць, што, напрыклад, у 1978-ым годзе здабыты нацыянальны даход БССР складаў ад 17-ці да 17-ці з палавінай мільярдаў рублёў, а паводля некаторых наевіных дадзеных ён мог складаць каля 16-ці мільярдаў рублёў."

Чацьверты сказ чацьвертай калёнкі трэба чытаць гэтак: „У 1978-ым годзе сярэднямесячная заработная плата работнікаў і служачых складала па СССР 160 рублёў, а ў Беларусі — 141 рубель".

А. Залескі

ГУЧНАЕ ВЯСЕЛЬЛЕ

У Адэляідзе (Аўстралія) 27 студзеня сёлета Беларус Алекс Чарнагалан і Гленда Норыс, Аўстралійка, увайшлі ў сужэнства царкоўным шлюбам. На гэтую радасную ўрачыстасьць царкоўны будынак быў належна ўпрыгожаны жывымі кветкамі. Царква напоўнілася людзьмі. Шмат было Аўстралійцаў, якім вельмі спадабалася нашая сьвятыня.

Абрад шлюбу выканаў а. Аўген.

Навакжэнцам Алексу й Глэндзе ад парахвіі й Царкоўнае Ўправы жадаем добрага здароўя й шчасьлівага сямейнага жыцьця на многія гады, а таксама бацьком Алекса спадарству Чарнагаланам Управа жадае ўсяго найлепшага.

Ул. Акавіты

НА ВЫДАВЕЦКІ ФОНД "БЕЛАРУСА"

За папярэдні пэрыяд (у лютым 1980) паступілі ў касу нашае газэты падпіска й наступныя ахвяры на Выдавецкі Фонд „Беларуса":

І. ЗША:

Прыслана беспасярэдня ў Рэдакцыю:

1. Сп-ня Л. і А. Беленісы	$ 65.00
2. А. Ліхач	25.00
3. Г. Сенкевіч	25.00
4. Мітрапаліт Андрэй	20.00
5. Сп-ня Э. Жызьнеўская	20.00
6. Сп-чна Г. Орса	20.00
7. С. Шабовіч	20.00
8. Сп-ня Н. Мароз за клішы	20.00
9. В. Пануцэвіч	15.00
10. Сп-ня К. і П. Ерміны	10.00
11. Я. Крэсла	10.00
12. Н. Х.	10.00
Разам:	**$ 260.00**

ІІ. КАНАДА:

А. Заплачана сп-ру Ул. Гуцьку:

1. Ул. Гуцька	ЗШ$ 20.00
2. М. Такушэвіч	20.00
3. Я. Бурдзь	20.00
4. К. Шыкалюк	20.00
5. М. Рачэнка	19.25
Разам:	**ЗШ$ 97.25**
Б. М. Пашкевіч	**15.00**
Разам з Канады	**ЗШ$ 112.25**

ІІІ. ФРАНЦЫЯ:

М. Занковіч .... **ЗШ$ 48.19**

IV. АНГЕЛЬШЧЫНА:

Сп-ня Ніна Якубовіч ..... **ЗШ$ 10.00**

V. АЎСТРАЛІЯ:

1. П. Трысмакоў зь індывідуальнай прадажы газэты	ЗШ$ 40.87
2. Ул. Акавіты	ЗШ$ 11.05
Разам з Аўстраліі	**ЗШ$ 51.92**

Усяго разам у лютым 1980: ЗША$ 482.36

Усім тым, што прыслалі грошы, Рэдакцыйная Калегія „Беларуса" выказвае шчырае беларускае дзякуй!